

K významu římsko-provinciálních zásobnic s okružím (Krausengefäße) z 2. století v Jevíčku v kontextu naddunajského barbarika

The significance of Roman provincial storage vessels (Krausengefäße type) from the 2nd century in Jevíčko in the context of the North Danubian Barbaricum

– Eduard Droberjar* –

KEYWORDS

Moravia – Slovakia – Roman Period – Roman pottery – storage vessels – Roman imports – Jevíčko

ABSTRACT

The paper examines the identification, distribution, chronology and interpretation of Roman-Provincial rimmed storage vessels, which were among the Roman imports to the area north of the Danube in the 2nd century and the first half of the 3rd century. The spread of Roman coarse ware storage vessels occurred in the second half of the 2nd century. These are mainly found in Elbe-Germanic settlements (usually in sunken huts) in southern Moravia and south-western Slovakia. Some were quite voluminous (e.g. the storage vessels from Jevíčko and Křepice were up to 50 litres) and probably contained a variety of plant or animal foodstuff (e.g. seafood, exotic fruits, and various fermented or chilled foodstuffs).

1. Úvod

Výzkumy na sídlišti ze starší doby římské v Jevíčku (lokalita Jevíčko XIII) realizované Katedrou archeologie Filozofické fakulty Univerzity Hradec Králové v letech 2019–2021 přinesly řadu důležitých poznatků k římsko-germánským kontaktům ve 2. polovině 2. století, zejména pak v době markomanských válek (Droberjar 2020). Zvláštní místo zaujímají nálezy římské, resp. římsko-provinciální keramiky. Vedle relativně běžných keramických kategorií, tj. keramika jemná žluto-oranžová, jemná šedá, malovaná, mramorovaná a terra sigillata, se vyskytly i vzácnější formy. Jsou jimi barbotinová (Droberjar 2019b) a raetská keramika, a dokonce i fragmenty drsné šedé keramiky. Právě drsná keramika, která reprezentuje masivní fragmenty zásobnic(e) s okružím (Krausengefäße), je předmětem tohoto příspěvku.

Tyto nádoby se na území barbarika netěší příliš velkému badatelskému zájmu, jednak proto, že jsou relativně „neatraktivní“, a jednak proto, že jsou často ve značně zlomkovitém stavu, který zpravidla neumožňuje jejich rekonstrukce. Navíc fragmenty hrubě zpracovaných výdutí nepatří k artefaktům, které mimo sídlištní objekty (ve vrstvách nebo ze sběrů) přitahují pozornost. Jelikož části zásobnic se nacházejí (možná častěji, než bylo dosud dokumentováno) ve vícero sídlištních objektech, zejména na jižní Moravě a jihozápadním Slovensku, zaslouží si naši pozornost, a to nejen z důvodu rozšíření a datace, ale rovněž jako zajímavý fenomén, který se do barbarika dostával z římského území obchodem, a to nepochybně i jako tzv. obalový materiál. V neposlední řadě chce autor přispět k identifikaci této méně známé, a tudíž i méně prozkoumané složky římského importu.

2. Zásobnice s okružím v Jevíčku (obr. 1)

Z několika nálezových situací, včetně dvou objektů (č. 18 a 22a), je na sídlišti z 2. století v Jevíčku (lokalita Jevíčko XIII) doloženo minimálně dvanáct silnostěnných fragmentů (obr. 1; 3: 3). Převažují zlomky výdutí, v jednom případě známe okraj a dno. Z fragmentů nelze určit přesný tvar nádoby, resp. nádob. Přesto je zřejmé, že máme co do činění se silnostěnnou keramikou příznačnou pro římsko-provinciální zásobnice. Odovídá tomu kvalita, barva materiálu a úprava povrchu. Ten je zrnitý šedý až cementově šedý, písčitého materiálu obsahuje ojedinělé příměsi drobných kamének. Povrch je upraven (vyzdoben) jemným nepravidelným hřebenovým rýhováním (vodorovné a šikmé, resp. překřížené svazky). Vnitřní stěny jsou nepravidelně až hrubolatě upravované. Výzdobu krom hřebenování tvoří horizontální rýhy pod okrajem a jednoduchá rytá vlnice. Dokonce i přes ni jdou velmi jemné hřebenové rýhy (obr. 1: 1), jaké známe např. na fragmentu zásobnice z Křepic (obr. 3: 8). Horní plocha

* Corresponding author – E-mail address: droberjar@seznam.cz

<https://doi.org/10.47382/pv0631-05>

Received 12 January 2022; received in revised form 10 May 2022.
Available online 30 June 2022.

Copyright © 2022 Czech Acad Sci, Inst Archaeology Brno, and the authors.
This is an open access article under the CC BY-NC-ND 4.0 license
(<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).
Competing interests: The authors have declared that no competing interests exist.

okraje je zdobena obvodovými žlábkami. Z morfometrických dat lze uvést velikost zachovalých střepů (6 až 12,5 cm), tloušťku stěn (0,9/1,2 až 1,6 cm), průměr okraje/ústí (36 cm!) a průměr dna (21 cm). Obdobné fragmenty zásobnic podle technologického i morfologického zpracování se nacházejí i na jiných lokalitách v naddunajském barbariku, resp. v jeho labskogermánské části (na jižní Moravě, jihozápadním Slovensku a v Dolním Rakousku).

3. Soupis lokalit s nálezy zásobnic s okružím v naddunajském barbariku (jižní Morava, jihozápadní Slovensko a Dolní Rakousko) (obr. 2)

Předložený soupis obsahuje publikované lokality, které byly dohledány v literatuře. Pouze nálezy z jižní Moravy mohl autor fyzicky ověřit a současně tak prokázat, že jde o předměty ze zkoumané kategorie římsko-provinciální keramiky. V soupisu je obsaženo 49 lokalit, které se nacházejí severně od středního Dunaje (25× jižní Morava, 20× jihozápadní Slovensko, 4× Dolní Rakousko). Všechna naleziště, kromě římského tábora v Iži, reprezentují germánská sídliště. Na závěr soupisu jsou v poznámce zmíněny příklady dalších lokalit, které byly zjištěny až po dokončení studie, resp. při korekturách. Takových nalezišť je zřejmě více a katalog nálezů bude možno průběžně doplňovat, ostatně jako se tak děje i u jiných typů artefaktů.

1. Beluša („Pechová“ a „Jarkový Kút“), okr. Púchov / Trenčianský kraj (SK).

Sídliště, výzkum G. Povala (1965).

• **obj. 6 (chata):** 2× fragment výdutě s jemným hřebenováním.

Lit.: Pieta 1974, 92, 100; Krekovič 1981, 360; Hrnčiarik 2013, 2137, č. 2032.

2. Bfňa (Strojový park JRD), okr. Nové Zámky / Nitranský kraj (SK).

Obr. 8: 2; 11: 1.

Sídliště, výzkum A. Habovštiak (1962).

• **sběry(?):** 1× fragment okraje typu Petznek 3.2 (průměr okraje / po = 33 cm); obr. 5: 2; 1× fragment okraje typu Petznek 3.4 (po = 23 cm); obr. 11: 1.

Lit.: Krekovič 1981, 360, obr. 4: 4; 5: 7.

3. Blučina („Spodní Kolberky“), okr. Brno-venkov / Jihomoravský kraj (CZ).

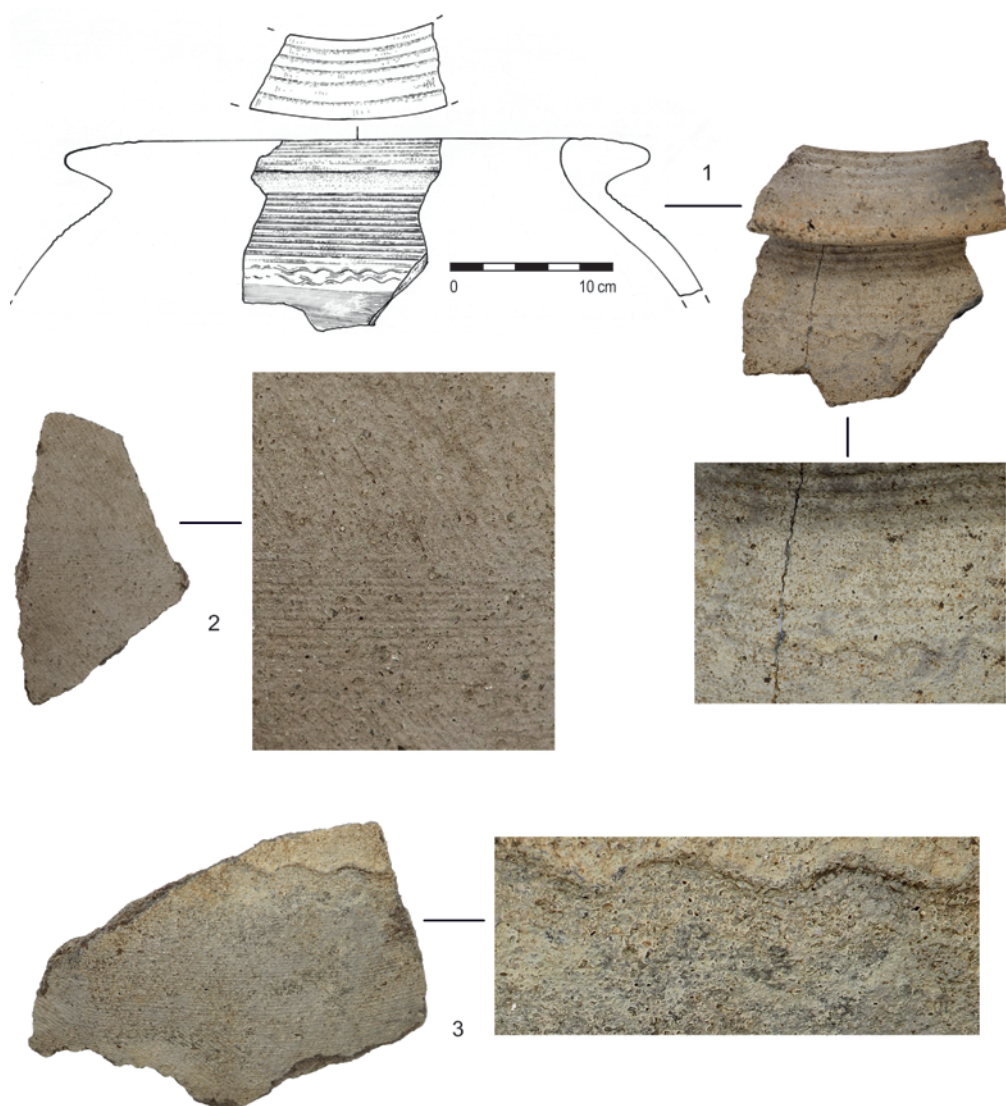
Sídliště, výzkum I. Peškař (1959; 1965).

• **chata III:** 1× fragment výdutě s jemným hřebenováním, 1× fragment dna.

Lit.: Droberjar 1989, 243; Droberjar 1997, 179.

• **chata VI:** 2× fragment okraje (ze dvou nádob) typu Petznek 3.1 (po = 20 cm a 24 cm), výdoba horizontálními rýhami; 5× zdobené výdutě s rytou vlnicí a jemným hřebenováním.

Lit.: Droberjar 1997, Taf. 16: 16, 19.



Obr. 1. Jevíčko. Fragmenty zásobnic(e) s okružím. 1 – typ Petznek 3.2; 2, 3 – zdobené výdutě. Kresba M. Fábiková, foto J. Citterbard.

Fig. 1. Jevíčko. Fragments of the rimmed storage vessel(s). 1 – Petznek 3.2 type; 2, 3 – decorated bodies of storage vessels. Drawing by M. Fábiková, photo by J. Citterbard.

- **obj. 26:** 1× fragment okraje (typ neurčitelný, po = ?).
Lit.: Droberjar 1989, 243–244.
- **obj. 32:** 2× fragment výdutě s jemným hřebenováním.
Lit.: Droberjar 1989, 244.
- **obj. 42:** 1× fragment výdutě s jemným hřebenováním.
Lit.: Droberjar 1989, 244.
- **obj. 47:** 1× fragment okraje (typ neurčitelný, po = ?).
Lit.: Droberjar 1989, 244.

4. Branč (Branč II, „Helyföldek“), okr. Nitra / Nitrianský kraj (SK).

Obr. 3: 1–3; 10: 3, 4; 11: 5.

Sídliště, výzkum J. Vladár a T. Kolník (1961–1962).

- **obj. 16 (chata):** 1× fragment zdobené výdutě s horizontálními rýhami a rytou vlnicí; obr. 3: 1.
Lit.: Kolník et al. 2007, 71, tab. 15: 11.
- **obj. 20 (chata):** 1× fragment zdobené výdutě s horizontálními rýhami, rytou vlnicí a s jemným hřebenováním; obr. 3: 2.
Lit.: Kolník et al. 2007, 73, tab. 20: 5.
- **obj. 25C:** rekonstruovaná zásobnice bez dna, zdobená horizontálními rýhami a rytou vlnicí, typu Petznek 3.4 (po = 34 cm); obr. 10: 3, 4.
Lit.: Kolník et al. 2007, 79, tab. 32: 9; XXXV: 6.
- **obj. 26 (chata):** 1× fragment zdobené výdutě s rytou vlnicí a s jemným hřebenováním.
Lit.: Kolník et al. 2007, 79, tab. 33: 9.

- **obj. 55:** 1× fragment okraje typu Petznek 3.2 (po = 28 cm).
Lit.: Kolník et al. 2007, 93, tab. 65: 11.
- **obj. 56:** 1× fragment okraje typu Petznek 3.2 (po = 25 cm).
Lit.: Kolník et al. 2007, 94, tab. 68: 15.
- **obj. 76 (chata):** 1× fragment zdobené výdutě s horizontálními rýhami, rytou vlnicí a s jemným hřebenováním; obr. 3: 3.
Lit.: Kolník et al. 2007, 98, tab. 77: 9.
- **obj. 203:** 1× fragment okraje typu Petznek 3.4 (po = ?); obr. 8: 5.
Lit.: Kolník et al. 2007, 137, tab. 163: 9.

5. Bratislava-Devínska Nová Ves (na terase řeky Moravy), okr. Bratislava IV / Bratislavský kraj (SK). Obr. 8: 1.

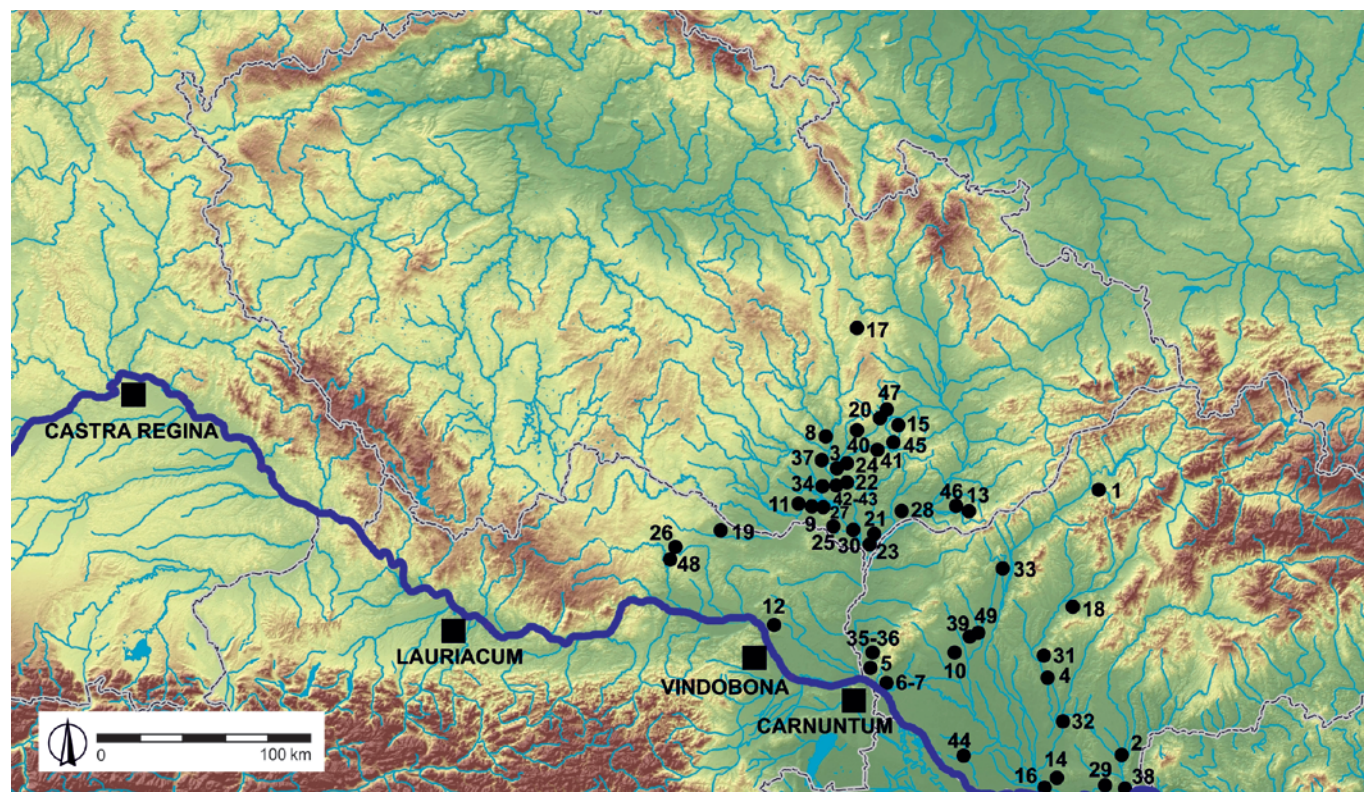
Sídliště, výzkum K. Elschek (1996–1997).

- **obj. 6/96 (chata):** 1× fragment okraje typu Petznek 3.2 (po = 28 cm).
Lit.: Elschek 2017, 167, Taf. 131: 15.

6. Bratislava-Trnávka („Zadné“), okr. Bratislava II / Bratislavský kraj (SK).

Sídliště, výzkum V. Varsik (1998–1999).

- **obj. 4 (chata):** 1× fragment okraje typu Petznek 3.2 (po = ?).
Lit.: Varsik 2011, 54, 238, tab. 9: 7.



Obr. 2. Nálezy římských zásobnic s okružím (typu Petznek 3.1 až 3.4 a typu Petznek 4) v naddunajském barbariku (jižní Morava, jihozápadní Slovensko a Dolní Rakousko). 1 – Beluša; 2 – Bříha; 3 – Blučina; 4 – Branč; 5 – Bratislava-Devínska Nová Ves; 6 – Bratislava-Trnávka („Zadné“); 7 – Bratislava-Trnávka („Silničné“); 8 – Brno-Dolní Heršpice; 9 – Brod nad Dyjí; 10 – Cífer-Pác; 11 – Drnholec; 12 – Enzersfeld; 13 – Horní Němč; 14 – Chotín; 15 – Chvalkovice; 16 – Iža; 17 – Jevíčko; 18 – Klátova Nová Ves – Janova Ves; 19 – Kleinhöfle; 20 – Komořany; 21 – Kostice; 22 – Křepice; 23 – Lanžhot; 24 – Měnin; 25 – Mikulov; 26 – Mold; 27 – Mušov; 28 – Mutěnice; 29 – Mužla-Jurský Chlm; 30 – Nejdek; 31 – Nitra; 32 – Nitrianský Hrádok; 33 – Pobedim; 34 – Pohorelice; 35 – Stupava („Morávkovo pole“); 36 – Stupava-Mást; 37 – Syrovice; 38 – Štúrovo; 39 – Trnava-Hrnčiarovce; 40 – Tvarožná; 41 – Vážany nad Litavou; 42 – Velké Němčice („Boudky“); 43 – Velké Němčice („Černé pole“); 44 – Velký Meder; 45 – Vácimilice; 46 – Vlčnov – Dolní Němč; 47 – Vyškov – Dědice; 48 – Zaingrub; 49 – Zavar. Zpracoval E. Droberjar.

Fig. 2. Finds of Roman rimmed storage vessels (Petznek 3.1 to 3.4 types and Petznek 4 type) in the North Danubian Barbaricum (southern Moravia, south-western Slovakia and Lower Austria). 1 – Beluša; 2 – Bříha; 3 – Blučina; 4 – Branč; 5 – Bratislava-Devínska Nová Ves; 6 – Bratislava-Trnávka („Zadné“); 7 – Bratislava-Trnávka („Silničné“); 8 – Brno-Dolní Heršpice; 9 – Brod nad Dyjí; 10 – Cífer-Pác; 11 – Drnholec; 12 – Enzersfeld; 13 – Horní Němč; 14 – Chotín; 15 – Chvalkovice; 16 – Iža; 17 – Jevíčko; 18 – Klátova Nová Ves – Janova Ves; 19 – Kleinhöfle; 20 – Komořany; 21 – Kostice; 22 – Křepice; 23 – Lanžhot; 24 – Měnin; 25 – Mikulov; 26 – Mold; 27 – Mušov; 28 – Mutěnice; 29 – Mužla-Jurský Chlm; 30 – Nejdek; 31 – Nitra; 32 – Nitrianský Hrádok; 33 – Pobedim; 34 – Pohorelice; 35 – Stupava („Morávkovo pole“); 36 – Stupava-Mást; 37 – Syrovice; 38 – Štúrovo; 39 – Trnava-Hrnčiarovce; 40 – Tvarožná; 41 – Vážany nad Litavou; 42 – Velké Němčice („Boudky“); 43 – Velké Němčice („Černé pole“); 44 – Velký Meder; 45 – Vácimilice; 46 – Vlčnov-Dolní Němč; 47 – Vyškov-Dědice; 48 – Zaingrub; 49 – Zavar. Processed by E. Droberjar.

7. Bratislava-Trnávka („Silničné“), okr. Bratislava II/Bratislavský kraj (SK).

Sídliště, výzkum P. Ivan (1997).

• **obj. 26 (chata):** 1× fragment okraje typu Petznek 3.2 (po = ?).

Lit.: Varsík 2011, 110, 276, tab. 56: 12.

8. Brno-Dolní Heršpice („Werlacke“), okr. Brno-město/Jihomoravský kraj (CZ).

• **sběry na sídlišti:** 1× fragment okraje typu Petznek 3.3 (po = ?).

Lit.: Beninger, Freising 1933, 55, Abb. 3; Droberjar 1989, II 244.

9. Brod nad Dyjí (Brod I, „Freiäcker“), okr. Břeclav / Jihomoravský kraj (CZ).

Sídliště, výzkum D. Jelínková (1978).

• **obj. 7:** 1× fragment výdutě s jemným hřebenováním.

Lit.: Tejral, Jelínková 1980, 399–400; Droberjar 1989, II 245.

10. Cífer-Pác („Za Kostolom“), okr. Trnava / Trnavský kraj (SK). Sídliště, výzkum I. Cheben a M. Ruttkay (1993).

• **obj. 6 (chata):** 1× fragment zdobené výdutě s horizontálními rýhami.

Lit.: Cheben, Ruttkay 2010, 315, Taf. VI: 12.

11. Drnholec („Holenická pole“), okr. Břeclav / Jihomoravský kraj (CZ).

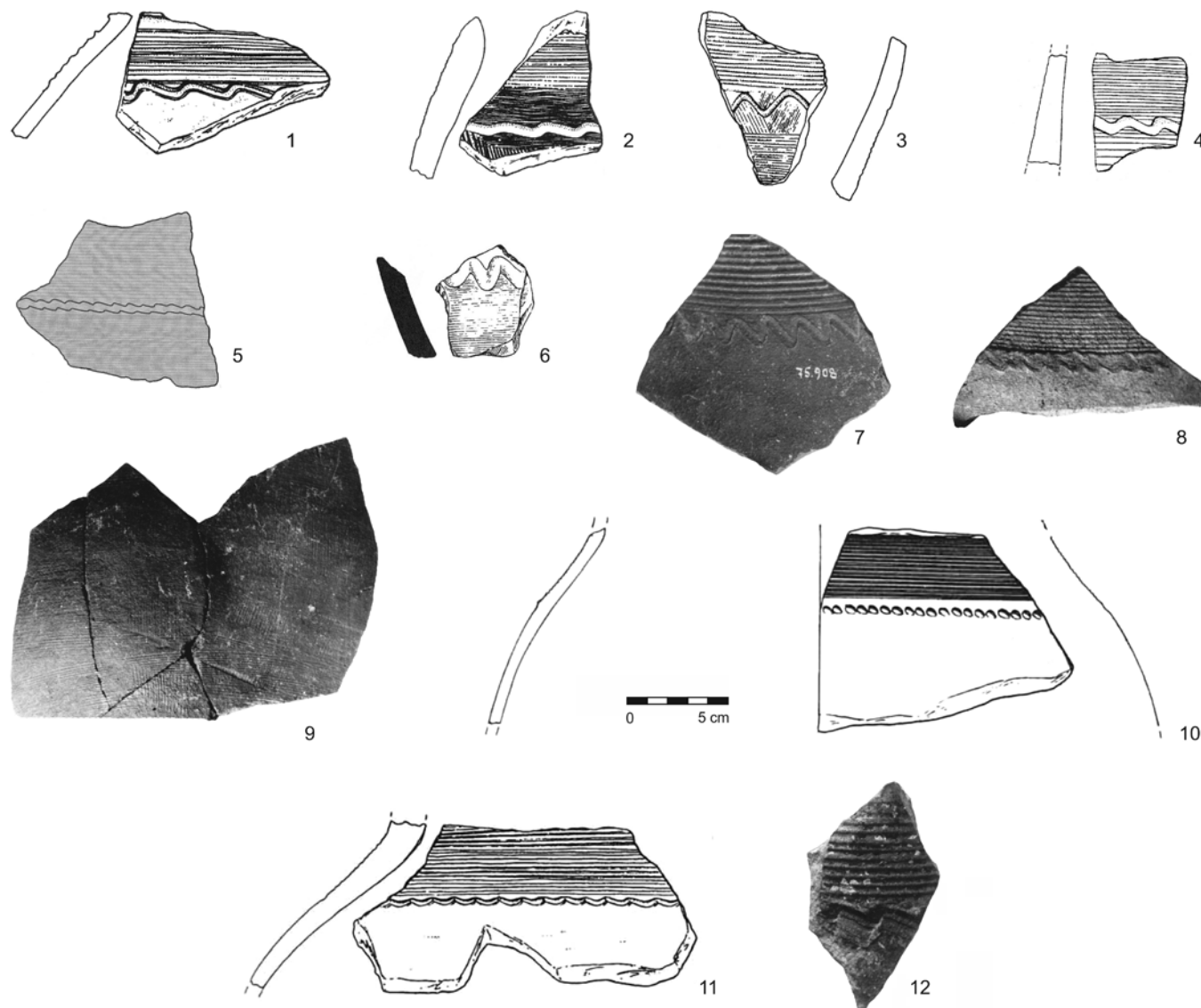
• **sběry na sídlišti:** 2× fragment výdutě s jemným hřebenováním.

Lit.: Peškař 1964, I 293, III tab. 20: 18–19; Droberjar 1989, II 245.

12. Enzersfeld („Teichfeld“), Bez. Korneuburg / Niederösterreich (A).

• **sběry na sídlišti:** 1× fragment okraje typu Petznek 3.2 (po = ?).

Lit.: Stuppner 1988, Abb. 716.



Obr. 3. Zdobené výdutě ze zásobnic. 1 – Branč, obj. 16; 2 – Branč, obj. 20; 3 – Branč, obj. 76; 4 – Chotín, obj. 109; 5 – Chotín, obj. 175; 6 – Chvalkovice, obj. 507; 7 – Mutěnice; 8 – Křepice, chata XIV; 9 – Křepice, obj. 2; 10 – Mužla-Jurský Chlm, chata; 11 – Velký Meder, obj. 88; 12 – Vyškov – Dědice. Různá měřítka. Podle Kolník et al. 2007 (1–3), Romsauer et al. 2019 (4, 5), Mikulková 2005 (6), Peškař 1964 (7–9, 12), Rajtár 1998 (10), Varsík 1998 (12). 1–9, 11, 12 bez měřítka.

Fig. 3. Decorated bodies of storage vessels. 1 – Branč, feature 16; 2 – Branč, feature 20; 3 – Branč, feature 76; 4 – Chotín, feature 109; 5 – Chotín, feature 175; 6 – Chvalkovice, feature 507; 7 – Mutěnice; 8 – Křepice, sunken hut XIV; 9 – Křepice, feature 2; 10 – Mužla-Jurský Chlm, sunken hut; 11 – Velký Meder, feature 88; 12 – Vyškov – Dědice. Different scales. After Kolník et al. 2007 (1–3), Romsauer et al. 2019 (4, 5), Mikulková 2005 (6), Peškař 1964 (7–9, 12), Rajtár 1998 (10), Varsík 1998 (12). 1–9, 11, 12 without a scale.

13. Horní Němčí („Zahrady“ a „Padělky u Slavkova“), okr. Uherské Hradiště / Zlínský kraj (CZ).

• **sběry na sídlišti:** 1× fragment výdutě s jemným hřebenováním.
Lit.: Peškař 1974, 53, tab. 57: 6.

14. Chotín (Chotín VII, „Délihegy“), okr. Komárno / Nitrianský kraj (SK). Obr. 8: 3–6; 9: 1, 2, 4, 5.

Sídliště, výzkum P. Romsauer (1977–1979).

• **obj. 41:** 1× fragment okraje typu Petznek 3.3 (po = 24 cm); obr. 9: 1.
Lit.: Romsauer et al. 2019, tab. XL: 15.

• **obj. 80:** 1× fragment okraje typu Petznek 3.2 (po = 27 cm).
Lit.: Romsauer et al. 2019, tab. XLV: 9.

• **obj. 87:** 1× fragment okraje typu Petznek 3.2 (po = 22 cm); obr. 8: 3.
Lit.: Romsauer et al. 2019, tab. XLV: 12.

• **obj. 109 (chata):** 1× fragment zdobené výdutě s horizontálními rýhami a rytou vlnicí.

Lit.: Romsauer et al. 2019, tab. XLIX: 3, obr. 9: 4.

• **obj. 116:** 1× fragment okraje typu Petznek 3.2 (po = 23 cm); obr. 5: 4;
1× fragment okraje typu Petznek 3.3 (po = 28,5 cm); obr. 8: 4.

Lit.: Romsauer et al. 2019, tab. LI: 6–7.

• **obj. 135:** 1× fragment okraje typu Petznek 3.2 (po = 27 cm); obr. 8: 5.
Lit.: Romsauer et al. 2019, tab. LV: 3.

• **obj. 175 (chata):** 1× fragment zdobené výdutě s horizontálními rýhami a rytou vlnicí.

Lit.: Romsauer et al. 2019, tab. LXII: 6, obr. 9: 5.

• **obj. 177 (chata):** 2× fragment okraje typu Petznek 3.3 (po = ?);
obr. 9: 4, 5.

Lit.: Romsauer et al. 2019, 87, obr. 40: 177/12–13.

• **obj. 183:** 1× fragment okraje typu Petznek 3.2 (po = 24 cm); obr. 8: 6.
Lit.: Romsauer et al. 2019, tab. LXII: 18.

15. Chvalkovice („Za Zahradou“, „Nad Spáleným mlýnem“), okr. Vyškov / Jihomoravský kraj (CZ). Obr. 3: 6; 4: 2; 9: 3.

Sídliště, výzkum D. Parma (2003).

• **obj. 507 (chata):** 1× fragment okraje typu Petznek 3.3 (po = ?);
obr. 9: 3; 1× fragment zdobené výdutě s rytou vlnicí; obr. 3: 6.

Lit.: Mikulková 2005, 365, obr. 6: 13–14.

• **sběry:** 1× fragment dna; obr. 4: 2.

Lit.: Peškař 1964, I 293, III tab. 19: 18; Droberjar 1989, II 246.

16. Iža („Leányvár“), okr. Komárno / Nitrianský kraj (SK). Obr. 7: 5. Římský kastel, výzkum K. Kuzmová a J. Rajtár (od 1978).

• **dřevozemní tábor, stavba 3:** částečně slepená a rekonstruovaná horní část zásobnice s okrajem typu Petznek 3.1 (po = 19 cm), výduť zdobená horizontálními rýhami a jemným hřebenováním.

Lit.: nepublikováno (za laskavou informací a publikaci náleží dík J. Rajtárovi a D. Krčové).

17. Jevíčko (Jevíčko XIII, „Nad Žlábkami“, „Pod Příčnou cestou II“), okr. Svitavy / Pardubický kraj (CZ). Obr. 1, 4: 3.

Sídliště, výzkum E. Droberjar (2019–2021).

• **obj. 18:** 2× fragment výdutě s jemným hřebenováním.

• **obj. 22a:** 8× fragment (vše patrně z jedné nádoby?), z toho 1× velký fragment okraje (dodatečně slepeno ze tří částí) typu Petznek 3.2 (po = 36 cm) s částí zdobené výdutě s horizontálními rýhami a rytou vlnicí; obr. 1: 1; 5× fragment výdutě s jemným hřebenováním (z toho 1× zdobený rytou vlnicí); obr. 1: 2, 3; 2× slepitelný fragment dna (průměr dna / pd = 21 cm); obr. 4: 3.

• **sběry:** minimálně 2× fragment výdutě s jemným hřebenováním.
Lit.: nepublikováno.

18. Klátova Nová Ves – Janova Ves (poloha?), okr. Topolčany / Nitrianský kraj (SK). Obr. 11: 2.

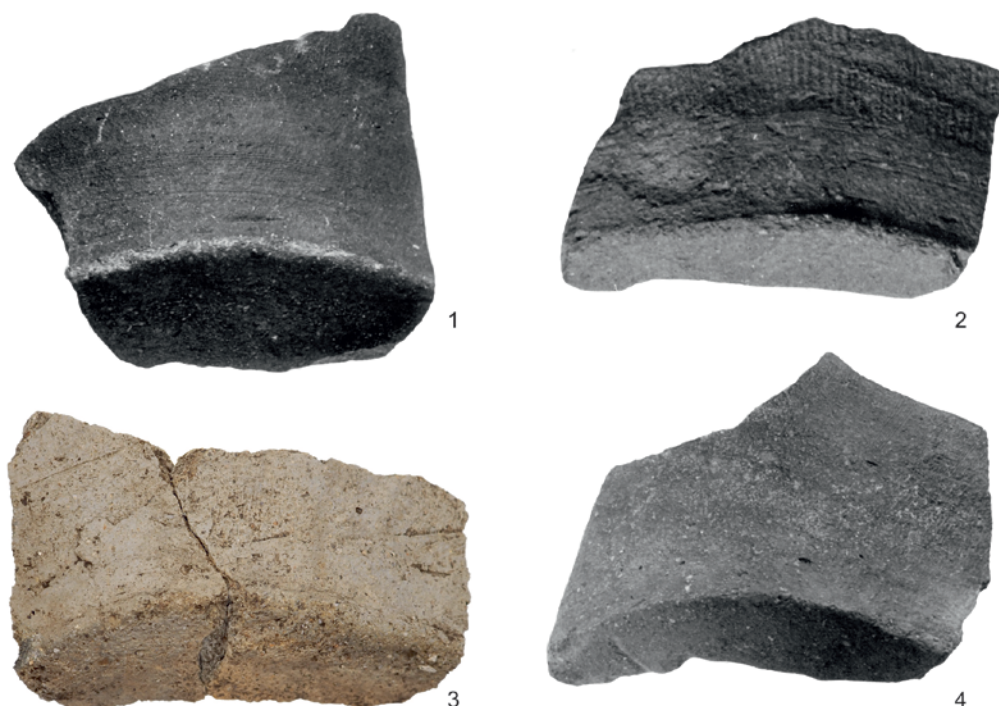
• **sběry na sídlišti:** 1× fragment okraje typu Petznek 3.4 (po = 32 cm).
Lit.: Krekovič 1981, 360, obr. 4: 3.

19. Kleinhöfleín („Kühlissen“), Bez. Hollabrunn / Niederösterreich (A). Obr. 7: 3.

• **sběry na sídlišti:** 1× fragment okraje typu Petznek 3.1 (po = ?).
Lit.: Kren 2003, 653, Abb. 544.

20. Komořany („Za Humny“), okr. Vyškov / Jihomoravský kraj (CZ). Sídliště, výzkum K. Ludíkovský (1953, 1955–1956).

• **chata Z-11:** 1× fragment okraje typu Petznek 3.1 (po = ?).
Lit.: Droberjar 1997, 186.



Obr. 4. Dna zásobnic. 1 – Mušov; 2 – Chvalkovice; 3 – Jevíčko, obj. 22a; 4 – Tvarožná. Podle Peškař 1964 (1, 2, 4); 3 – foto J. Citterbard. Bez měřítka.

Fig. 4. Bottoms of storage vessels. 1 – Mušov; 2 – Chvalkovice; 3 – Jevíčko, feature 22a; 4 – Tvarožná. After Peškař 1964 (1, 2, 4), 3 – photo by J. Citterbard. Without scale.

21. Kostice („Druhé podsedky“), okr. Břeclav / Jihomoravský kraj (CZ).

- **sběry na sídlišti:** 1× fragment výdutě s jemným hřebenováním.
- Lit.: Peškař 1964, I 293, III tab. 47: 10; Droberjar 1989, II 246.

22. Křepice („Záhumenice“), okr. Břeclav / Jihomoravský kraj (CZ).
Obr. 3: 8, 9; 7: 1, 2; 10: 1, 2.

Sídliště, výzkum I. Peškař (1958–1961).

- **chata II:** 5× fragment výdutě s jemným hřebenováním.
Lit.: Peškař 1964, I 293, III tab. 58: 17; Droberjar 1997, 187.
- **chata III:** 4× fragment výdutě s jemným hřebenováním.
Lit.: Peškař 1964, I 293, III tab. 59: 10, 14; Droberjar 1997, 187.
- **chata VII:** velká rekonstruovaná zásobnice (horní část) zdobená s horizontálními rýhami a rytou (úzkou hřebenovou) vlnicí, typ Petznek 3.4 (po = 33 cm; max. š. výdutě = 64,8 cm; rek. výška = 48 cm).
Lit.: Peškař 1964, I 293, III tab. 71: 11, 257: 11; Droberjar 1989, II 246; Droberjar 1997, 189, Taf. 75: 1.
- **chata XI:** 1× fragment okraje s částí zdobené výdutě s horizontálními rýhami, typ Petznek 3.1 (po = 23 cm); obr. 4: 1; 2× fragment výdutě s jemným hřebenováním.
Lit.: Peškař 1964, I 293, III tab. 77: 7, 257: 10; Droberjar 1989, II 247; Droberjar 1997, 190, Taf. 86: 6.
- **chata XIV:** 17× fragment okraje, zdobené výdutě s horizontálními rýhami, rytou vlnicí a s jemným hřebenováním, typ Petznek 3.1 (po = 23 cm); obr. 3: 8; 7: 2.
Lit.: Peškař 1964, I 293, III tab. 81: 4, 8, 10; 257: 9; Droberjar 1989, II 247–248; Droberjar 1997, Taf. 96: 12, 16, 25.
- **obj. 2:** 1× větší část výdutě s jemným hřebenováním (slepeno ze čtyř fragmentů); obr. 3: 9.
Lit.: Peškař 1964, I 293, III tab. 88: 12; Droberjar 1997, 193.

23. Lanžhot („Podsedky“), okr. Břeclav / Jihomoravský kraj (CZ).

- **sběry na sídlišti:** 1× fragment výdutě s jemným hřebenováním.
- Lit.: Peškař 1964, I 293, III tab. 47: 13; Droberjar 1989, II 249.

24. Měnin („Bažantnice“), Brno-venkov / Jihomoravský kraj (CZ).

- **sběry na sídlišti:** 1× fragment výdutě s jemným hřebenováním.
- Lit.: Peškař 1964, I 293, III tab. 97: 1; Droberjar 1989, II 249.

25. Mikulov („Na Rybníkách“), okr. Břeclav / Jihomoravský kraj (CZ).

- **sběry na sídlišti:** 1× fragment výdutě s jemným hřebenováním.
- Lit.: Peškař 1964, I 293, III tab. 122: 8; Droberjar 1989, II 250.

26. Mold („bei Marterl St. Felix an der Reichsstraße“), Bez. Horn / Niederösterreich (A). Obr. 9: 6.

- **sběry na sídlišti:** 1× fragment okraje typu Petznek 3.3. (po = ?).
- Lit.: Pollak 1980, 79, Taf. 72: 14.

27. Mušov („Na Pískách“), okr. Brno-venkov / Jihomoravský kraj (CZ). Obr. 4: 1; 8: 7; 11: 3.

Sídliště, výzkum I. Peškař (1958).

- **chata III:** 1× fragment okraje typu Petznek 3.2 (po = 29 cm); obr. 5: 7; 1× fragment okraje typu Petznek 3.4 (po = 30 cm); obr. 8: 7, 11: 3.
Lit.: Droberjar 1997, Taf. 141: 5, 7.
- **sběry:** 1× fragment výdutě s jemným hřebenováním, 1× fragment dna (pd = 20 cm); obr. 4: 1.
Lit.: Peškař 1964, I 293, III tab. 135: 17–18.

28. Mutěnice („Na Pastvisku“), okr. Hodonín / Jihomoravský kraj (CZ). Obr. 3: 7.

- **sběry na sídlišti:** 1× fragment zdobené výdutě s horizontálními rýhami a rytou vlnicí.
- Lit.: Peškař 1964, I 293, III, tab. 137: 1; Droberjar 1989, II 252.

29. Mužla-Jurský Chlm („Jurský hon“), okr. Nové Zámky / Nitrianský kraj (SK). Obr. 3: 10.

Sídliště, výzkum I. Kuzma a J. Rajtár (1994).

- **chata:** 1× fragment zdobené výdutě (horizontální rýhy a rytá vlnice, kresba schematizovaná).
- Lit.: Rajtár 1998, obr. 69: 3.

30. Nejde (bývalá Czuczokova cihelna), okr. Břeclav / Jihomoravský kraj (CZ). Obr. 12

- **sběry na sídlišti:** 5× fragment okraje, z toho 3× typu Petznek 3.2 (po = ?); obr. 12: 1, 2, 4; 1× typu Petznek 3.4 (po = ?); obr. 12: 5, a 1× typu Petznek 4 (po = ?); obr. 12: 3.
- Lit.: Beninger, Freising 1933, 55, Abb. 2; Droberjar 1989, II 252.

31. Nitra (poloha?) nebo okolí (?), okr. Nitra / Nitrianský kraj (SK).

- **sběry na sídlišti:** „gedrehte Krausen“ (2 fragmenty?).
- Lit.: Beninger 1937, 40, Nr. 66; Krekovič 1981, 360.

32. Nitrianský Hrádok (poloha?), okr. Nové Zámky / Nitrianský kraj (SK).

- **sběry na sídlišti:** „Bruchstücke von provinziellen Krausen“.
- Lit.: Beninger 1937, 39, Nr. 59; Krekovič 1981, 360.

33. Pobedim („Dolné pole-diaľnica“), okr. Nové Mesto nad Váhom / Trenčianský kraj (SK).

Sídliště, výzkum T. Kolník a P. Roth (1984–1985).

- **obj. 16/84:** 1× fragment okraje typu Petznek 3.4 (po = 20 cm)
- Lit.: Kolon 2017, II tab. 280: 235.

34. Pohořelice (štěrkoviště vedle bývalé Wilsonovy ulice), okr. Břeclav / Jihomoravský kraj (CZ).

- **sběry na sídlišti:** 2× fragment poškozených okrajů (neurčitelné, po = ?).

Lit.: Peškař 1964, I 293, III tab. 162: 3, 6; Droberjar 1989, II 253.

35. Stupava („Morávkovo pole“), okr. Malacky / Bratislavský kraj (SK). Obr. 7: 4.

Sídliště, výzkum V. Turčan (1996).

- **obj. 2/96:** 3× fragment okraje ze tří nádob typu Petznek 3.1 (1× po = 33 cm, 2× po = ?), 3× fragment zdobené výdutě s horizontálními rýhami, rytou vlnicí a s jemným hřebenováním, 1× fragment zdobené výdutě s jemným hřebenováním.
- Lit.: Kolon 2017, II tab. 375: 64; 385: 403; 388: 438; 390: 446; 391: 449; 396: 597 (V. Turčanovi náleží dík za možnost zveřejnit nepublikovaný nále z jeho výzkumu).

36. Stupava-Mást (na pravém břehu potoka Mláka), okr. Malacky / Bratislavský kraj (SK).

Sídliště, výzkum K. Elschek (2013).

- **obj. 1/2013 (chata):** 1× fragment poškozeného okraje s částí zdobené výdutě s horizontálními rýhami, patrně typ Petznek 3.2 (po = 28 cm), 3× fragment výdutě s jemným hřebenováním.
- Lit.: Elschek et al. 2015, 101, Abb. 25: 1; 27: 1, 10–12.

37. Syrovice („U Rybníka“), okr. Brno-venkov / Jihomoravský kraj (CZ). Obr. 11: 4, 7.

Sídliště, výzkum Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i. (2008).

- **obj. 507:** 1× fragment okraje s částí zdobené výdutě s horizontálními rýhami, typ Petznek 3.4 (po = 35 cm); obr. 11: 7.
- Lit.: Mikulková, Parma 2011, 209, 213, obr. 7: 1.

- **obj. 539:** 1× fragment okraje s částí zdobené výdutě s horizontálními rýhami, typ Petznek 3.4 (po = 27 cm); obr. 11: 4.

Lit.: Mikulková, Parma 2011, 209, 214, obr. 7: 2.

38. Štúrovo („Vojenské cvičiště“, okr. Nové Zámky / Nitrianský kraj (SK).

Sídliště, výzkum T. Kolník (1956–1957).

- **obj. I/57 (chata 1):** 1× fragment poškozeného okraje s částí zdobené výdutě s horizontálními rýhami, patrně typ Petznek 3.2 (po = ?).

Lit.: Beljak 2010, obr. 4: 6; Varsik 2021, obr. 3: 8.

39. Trnava-Hrnčiarovce („Dolné pole“, „Podolky“, „Podolky horné“, okr. Trnava / Trnavský kraj (SK). Obr. 8: 8.

- **sběry (?)**: 1× fragment okraje typu Petznek 3.2 (po = 26 cm).

Lit.: Krekovič 1981, 360, obr. 4: 2; 5: 4.

40. Tvarožná („Pod Kopci“, okr. Brno-venkov / Jihomoravský kraj (CZ). Obr. 4: 4.

Sídliště, výzkum J. Poulíka (1943).

- **vrstvy a objekty:** 10× fragment výdutě s jemným hřebenováním (2× slepené ze dvou fragmentů, 1× slepené ze tří fragmentů), 1× fragment dna (pd = 20 cm).

Lit.: Peškař 1964, I 293, III tab. 176: 3, 4, 6, 7, 9; Droberjar 1989, II 254.

41. Vážany nad Litavou („Padělky“, okr. Vyškov / Jihomoravský kraj (CZ).

- **sběry na sídlišti:** 1× fragment okraje typu Petznek 3.2 (po = 34 cm).

Lit.: Peškař 1971, tab. 29: 12; Droberjar 1989, II 254.

42. Velké Němčice (návrší za dvorem „Boudky“, okr. Břeclav / Jihomoravský kraj (CZ). Obr. 8: 9.

- **sběry na sídlišti:** 1× fragment výdutě s jemným hřebenováním.

Lit.: Peškař 1964, I 293, III tab. 196: 17; Droberjar 1989, II 254.

43. Velké Němčice („Černé pole“, okr. Břeclav / Jihomoravský kraj (CZ).

- **sběry na sídlišti:** 1× fragment okraje s částí zdobené výdutě s horizontálními rýhami, typ Petznek 3.2 (po = 22 cm).

Lit.: Urbánková 2014, 252, obr. 6: 7.

44. Vel'ký Meder („Vámosteľ“, okr. Dunajská Streda / Trnavský kraj (SK). Obr. 3: 11.

Sídliště, výzkum V. Varsik (1988–1992).

- **obj. 88 (chata):** 1× fragment zdobené výdutě s horizontálními rýhami a rytou vlnicí. Obr. 3: 11.

Lit.: Varsik 1998, II tab. 19: 7.

- **obj. 94 (chata):** 1× fragment okraje typu Petznek 3.1 (po = ?).

Lit.: Varsik 2021, obr. 3: 9.

- **obj. 107B (chata):** 1× fragment okraje typu Petznek 3.1 (po = 21).

Lit.: Varsik 2021, obr. 3: 6.

45. Vícemilice (dnes Bučovice-Vícemilice, „Přední půllány, Zadní padělky, Toufarňa“, okr. Vyškov / Jihomoravský kraj (CZ). Sídliště, výzkum M. Chleborád.

- **výzkum a sběry:** 2× fragment výdutě, z toho 1× zdobená výdutě s horizontálními rýhami.

Lit.: Peškař 1964, I 293, III tab. 205: 12; Droberjar 1989, II 255.

- **sběry:** 3× fragment okraje, z toho 1× typ Petznek 3.2 (po = 30 cm).

Lit.: Droberjar 1989, I tab. 42: 4; II 255.

46. Vlčnov-Dolní Němčí („Dřínky“, okr. Uherské Hradiště / Zlínský kraj (CZ). Obr. 11: 6.

Sídliště, výzkum R. M. Perníčka (1972–1980).

- **sběry:** 1× fragment okraje typu Petznek 3.4 (po = 23 cm).

Lit.: Droberjar 1988, tab. 44: 10; Droberjar 1989, II 256, tab. 42: 8.

47. Vyškov-Dědice (na polích), okr. Vyškov / Jihomoravský kraj (CZ). Obr. 3: 12.

- **sběry na sídlišti:** 1 fragment zdobené výdutě s horizontálními rýhami a rytou vlnicí.

Lit.: Peškař 1964, I 293, III tab. 19: 3; Droberjar 1989, I tab. 42: 4; II 257.

48. Zaingrub („Im Teich“, Bez. Horn / Niederösterreich (A).

- **sběry na sídlišti:** 1× fragment okraje typu Petznek 3.2 (po = 30 cm).

Lit.: Maurer 1975, Abb. 272.

49. Zavar (poloha?), okr. Trnava / Trnavský kraj (SK).

- **sběry (?)**: 1× fragment okraje typu Petznek 3.2 (po = 27 cm).

Lit.: Krekovič 1981, 360, obr. 5: 2.

Pozn.: Dodatečně mimo soupis a statistické hodnocení lze zařadit lokalitu Pasohlávky „U Vodárny“, kde bylo během výzkumu (2011) získáno šest fragmentů ze zásobnic s okružím (nepublikováno, laskavá informace B. Komoróczyho).

Další lokalitou, která není v soupisu, a o které mám informace až po dokončení tohoto příspěvku, je sídliště na lokalitě Beladice. V obj. 175 (chata) z 2. poloviny 3. století byl fragment zásobnice typu Petznek 4 (Ruttkeyová, Ruttkey 2021, Fig. 11: 14). Ani s touto lokalitou nepracuji v analýze.

4. Ke stavu poznání

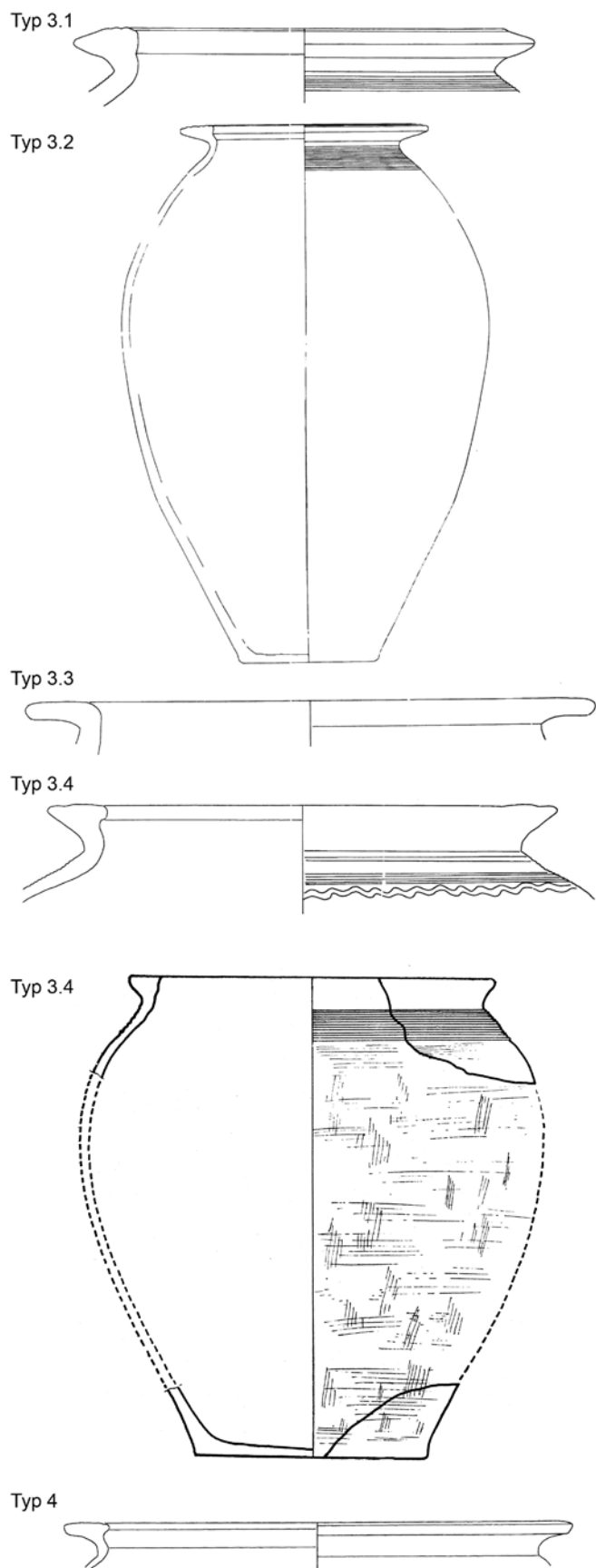
První, kdo se římsko-provinciálními zásobnicemi s okružím v germánském prostředí zabýval, byl E. Beninger (Beninger, Freising 1933, 54–57). Z jižní Moravy uváděl několik sběrových nálezů okrajů, zejména z lokality Nejdek (obr. 12). Datoval je od poloviny 2. století do 3. století. Dokonce se domníval, že mají spíše užší časový výskyt, a to od poloviny 2. století do konce markomanských válek (Beninger, Freising 1933, 117).

S intenzitou sídlištních výzkumů v poválečném Československu začaly přibývat i nálezy zásobnic. Jejich problematice se v naddunajské části barbarika věnovali T. Kolník (1963) a I. Peškař (1964). Na základě slovenských nálezů se T. Kolník (1963, 122, 124) domníval, že zásobnice s okružím představují na jihozápadním Slovensku ve starší době římské importy, zatímco v mladší (pozdní) době římské již byly vyráběny v domácím barbarském prostředí. Hlavním kritériem pro jejich rozlišení ve střepevém materiálu byla technologie výroby a úprava vnějšího povrchu. Starší formy byly vyráběny z hrubého materiálu s příměsí písku a jejich vnější povrch je zdobený horizontálními rýhami, rytou vlnicí a hustým překříženým hřebenováním. Mladší formy mají materiál často bez příměsí písku a na hladkém povrchu se objevuje vícenásobná vlnice.

I. Peškař (1964, 291–294) poukázal na podobnost okrajové profilace zásobnic s okružím s tzv. podunajskými hrnci. Současně nalezl řadu analogií k moravským nálezům zásobnic v Panonii. Rovněž uvedl, že tato keramika nepatří mezi neobvyklé nálezy.

Na Slovensku a na Moravě se následně problematice zásobnic s okružím ve 2. a 3. století dotkli – v rámci studia římské importované keramiky – E. Krekovič (1981, 359–360) a E. Droberjar (1989, 95–97, mapa 9).

Největší publikované soubory s nálezy zásobnic pocházejí z výzkumů sídlišť Blučina, Branč, Chotín a Křepice. Z Chotína se uvádí 17 fragmentů (Romsauer et al. 2019, 86–87), z Křepic dokonce 30 fragmentů a jedna z částí rekonstruovaná zásobnice. Nálezů zásobnic bude v nových výzkumech a nálezech nepochyběně více, jen se je nemusí podařit vždy správně identifikovat.



Obr. 5. Typologie zásobnic s okružím podle Petznek 1998 (typ 3.1, 3.2, 3.3., 3.4 a 4) a rekonstruovaná zásobnice typu 3.4 z lokality Adony/Vetus Salina (podle Barkóczy, Bónis 1954). Bez měřítka.

Fig. 5. Typology of rimmed storage vessels according to Petznek 1998 (Petznek 3.1, 3.2, 3.3., 3.4 and 4 types) and a reconstruction of the Petznek 3.4 type storage vessel from the Adony/Vetus Salina site (after Barkóczy, Bónis 1954). Without a scale.

5. Identifikace římsko-provinciálních zásobnic s okružím

Zásobnice mají baňatou a ke dnu zúženou výduť, v horní části je nízké hrdlo ukončené rozevřeným a zesíleným límcovitým okrajem (obr. 5, 7–12). Na horní ploše okraje jsou obvodové žlábký. Hrdlo zásobnic je zdobené horizontálními rýhami a pod nimi jednoduchou rytou (někdy úzkou hřebenovou) vlnicí. Výduť pokrývají svazky jemných hustých rýžek (často překřížené) provedené hřebenovitým nástrojem (obr. 3). Keramika je tvrdě vypálená a na povrchu má cementově šedou nebo šedočernou barvu někdy s namodralým odstínem. Nádoby byly obtáčeny, resp. dotáčeny na hrnčířském kruhu, a to s ohledem k velikosti nádob a síle stěn, resp. k objemu keramické hmoty. Svědčí o tom i pravidelně upravená vnější strana a částečně zachovalé soustředné kružnice na dnech. Vnitřní strana je naopak nepravidelně upravovaná a hrbolatá.

Materiál a úprava povrchu zásobnic jsou často velmi podobné menším římsko-provinciálním hrncům. Rozdíl je jednak morfometrický, kdy hrnce mají průměr okraje zpravidla do 20 cm, a jednak také v tloušťce stěn, neboť hrnce mají slabší stěny (Droberjar 1989, 96).

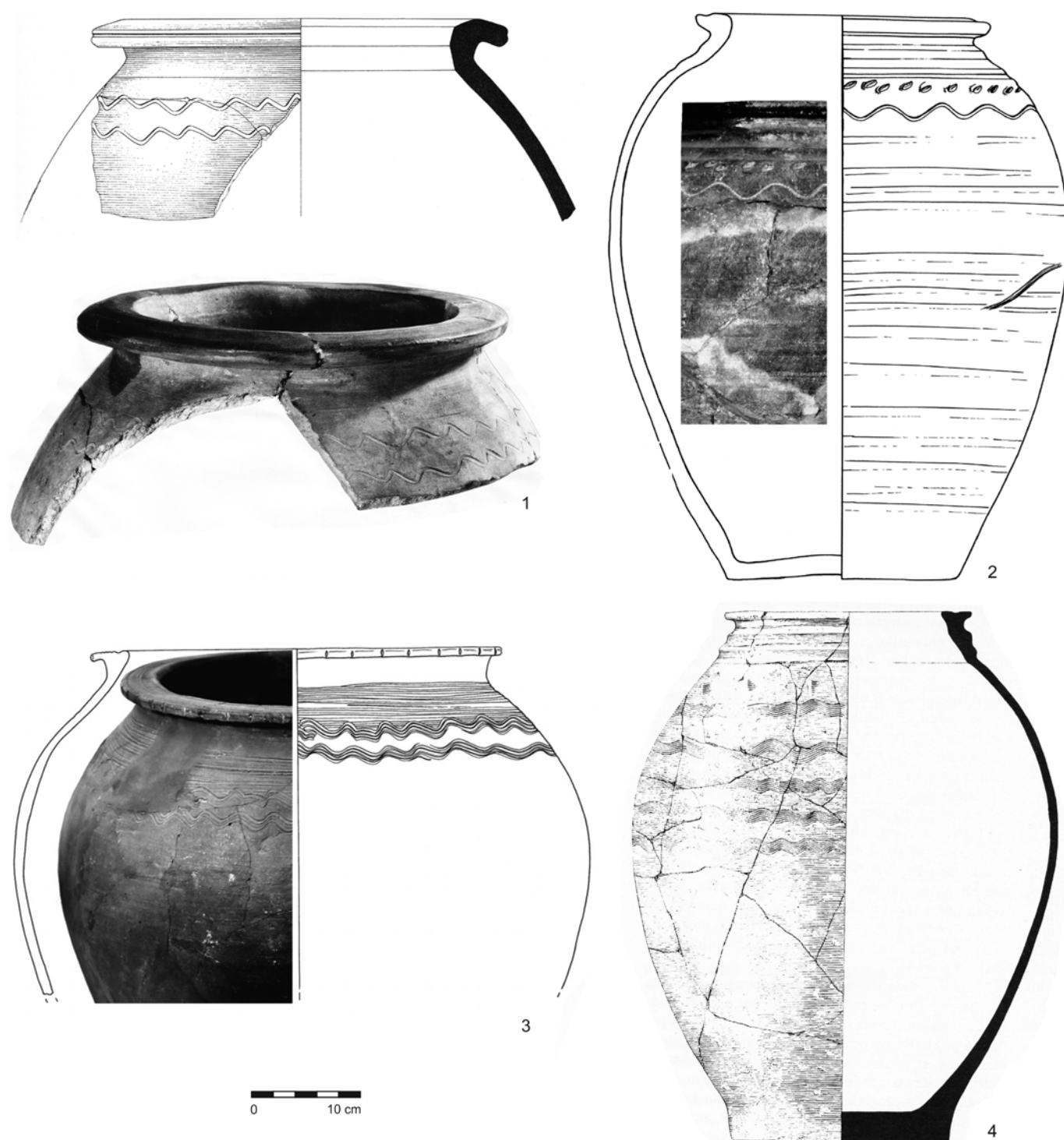
Podle profilace okrajů a celkové morfologické stavby jsou římsko-provinciální zásobnice z 2.–3. století podobné tvarům z 2. poloviny 4. století (obr. 6). Tyto zásobnice pocházejí např. z jiříkovických hrnčířských dílen (Peškař 1988, 126, 128, obr. 14). Zásobnice byly částečně modelované volnou rukou a jen v některých partiích byly dotáčeny na kruhu. Jsou z jemného materiálu, dobře vypálené a mají relativně hladký povrch světle okrové až hnědé barvy. Tím se liší od starších římsko-provinciálních zásobnic. Odlišná je i výzdoba pomocí jednoduché ryté vlnice, v některých případech se objevují i hřebenové vlnice. Podle největší zachované části nádoby s průměrem okraje 35–36 cm lze říci, že jiříkovické zásobnice dosahovaly výšky 55–60 cm (obr. 6: 1).

Domácí (tentokrát masovější) labskogermánskou produkci reprezentují zásobnice z pozdní doby římské pocházející z hrnčířských pecí z lokality Cífer-Pác (Varsik 2020, 252–255, obr. 4, 5). Tři hlavní typy šedé na kruhu točené keramiky s drsným povrchem mají zobákovitý, plochý nebo výrazně rozšířený horizontální okraj (obr. 6: 2). Vedle těchto tvarů připouští V. Varsik (2020, 247, obr. 1: 12, 13) na jmenovaném germánském knížecím sídle i přítomnost obdobně profilovaných zásobnic s okružím v šedé drsné keramice, a to římské proveniencí (obr. 6: 3). Tyto nádoby mají navazovat na starší provinciální výrobky. Určování proveniencí drsné šedé keramiky v pozdní době na území naddunajského barbarika je však složitým problémem (Varsik, Kolník 2015, 404).

Vedle labskogermánských a římsko-provinciálních zásobnic musíme zmínit i další točené nebo dotáčené zásobnice s okružím východogermánského, resp. przeworského původu, které se objevují na pozdně svěbských sídlištích na sklonku doby římské na Moravě a v Čechách (Droberjar 2019a, 278, 282–283, ryc. 16, 17). Nejlepším příkladem je celá zachovalá nádoba z Brna-Obřan (obr. 12: 4; Tejral 1982, 46, obr. 17: 1).

6. Zásobnice s okružím podle typologie Beatrix Petznek

Detailněji se těmto zásobnicím (Vorratsgefäße) na základě nálezů z Carnunta věnovala B. Petznek (1998; 1999), která je rovněž podle okrajové profilace roztrídila. Na základě její typologie (obr. 5) můžeme konstatovat, že ve sledované oblasti naddunajského barbarika se vyskytují typy 3 (resp. 3.1, 3.2, 3.3 a 3.4) s horizontálním okrajem a typ 4 s plochým okrajem (Petznek 1998, 194–196). Mají obdobnou okrajovou profilaci jako hrnce typů Petznek 8.2–8.3, 10.1, a 12.1–12.3 (Petznek 1998, Falltaf. 2).



Obr. 6. Příklady zásobnic s okružím z pozdní doby římské. 1 – Jiříkovice, 2, 3 – Cífer-Pác, 4 – Brno-Obřany. Podle Peškař 1988 (1), Varsik 2020 (2, 3), Tejral 1982 (4).

Fig. 6. Examples of rimmed storage vessels from the late Roman Period. 1 – Jiříkovice; 2, 3 – Cífer-Pác; 4 – Brno-Obřany. After Peškař 1988 (1), Varsik 2020 (2, 3), Tejral 1982 (4).

V předloženém soupisu lokalit v naddunajském barbariku můžeme pracovat minimálně se 49 lokalitami, tj. 25 moravskými, 20 slovenskými a čtyřmi dolnorakouskými. Čtyřicet osm nalezišť reprezentují germánská sídliště a jedno římský tábor v Iži. Na těchto lokalitách se fragmenty zásobnic našly v 51 objektech (50 germánských + jeden římský). Celkem je z lokalit k dalším analýzám k dispozici 154 fragmentů a dvě větší rekonstruované části nádob (Branč a Křepice).

Dominují zásobnice typu Petznek 3.2 (obr. 8), kterých je téměř polovina z celkového počtu padesáti šesti určitelných typů (graf 1). Následují typy Petznek 3.1 (obr. 7) a 3.4 (obr. 10, 12: 5) s přibližně stejným počtem (12 + 11 ks). V menší míře je doložen i typ Petznek 3.3 (obr. 9) a zcela ojediněle (1 ks) i typ Petznek 4 (obr. 12: 3).

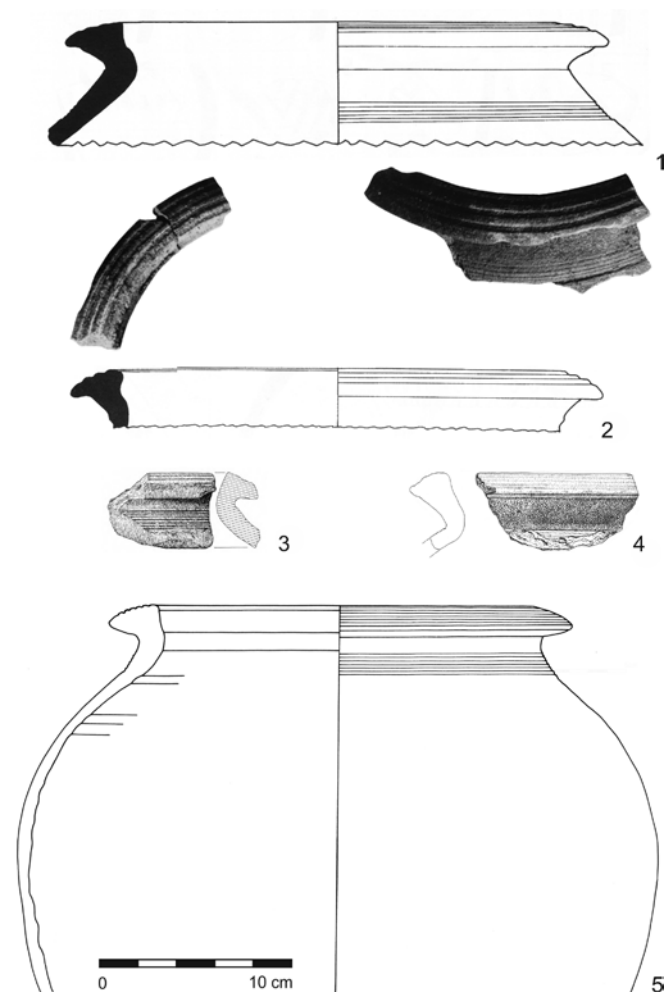


Graf. 1. Zastoupení jednotlivých typů zásobnic s okružím podle klasifikace B. Petznek.

Graph 1. Representation of individual types of rimmed storage vessels according to classification by B. Petznek.

6.1 Typ Petznek 3.1 (obr. 7)

Tyto zásobnice s vodorovným a poté částečně zešíkveným okrajem zakončuje trojúhelníkový profil. Na horní ploše mají obíhající rýhy či úzké žlábký. Průměr okraje dosahuje v nálezech z Carnunta rozměrů od 20 do 32 cm (Grünwald 1979, 56, Taf. 46: 7, 9; Petznek 1998, 194–195, Faltaf. 1: 3.2; Petznek 1999,



Obr. 7. Zásobnice typu Petznek 3.1. 1 – Křepice, chata XI; 2 – Křepice, chata XIV; 3 – Kleinhöflein; 4 – Stupava, obj. 2/96; 5 – Iža, dřevozemní tábor, stavba 3. Podle Peškař 1964 (1–2), Kren (3), nepublikováno (4–5). Autor neuveden.

Fig. 7. Petznek 3.1. type storage vessels. 1 – Křepice, sunken hut XI; 2 – Křepice, sunken hut XIV; 3 – Kleinhöflein; 4 – Stupava, feature 2/96; 5 – Iža, earth-and-timber camp, feature 3. After Peškař 1964 (1–2), Kren (3), unpublished (4–5). Author unknown.

264, č. kat. 12–18, Taf. 2). Obdobné rozměry (po = 19–33 cm) mají i zásobnice nalezené v barbariku. B. Petznek (1998, 195) uvádí příklady nálezů i z dalších panonských lokalit. Z naddunajského barbarika známe nálezy z jižní Moravy, jihozápadního Slovenska a z Dolního Rakouska. Kromě germánských sídlištních lokalit pochází jedna neúplná zásobnice tohoto typu z římského kastela v Iži. B. Petznek (1998, 195) tento typ datuje na konec 1. a do počátku 2. století. Do 2. století řadí zásobnice typu Petznek 3.1 É. B. Bónis (1980, 372, Fig. 65: 18). Rovněž nálezy z barbarika ukazují na dataci do 2. století. Kromě jedné lokality (Kleinhöflein) pocházejí všechny další nálezy z germánských objektů datovaných do stupně B2, resp. do rozmezí B2(b)–B2/C1. Dvě chaty z lokality Vel'ký Meder jsou datovány středogalskou sigillatou mistrů Albucia a Cinnama (Kuzmová 1997a, 84, 140–141) do 2. poloviny 2. století. Velmi dobrým chronologickým vodítkem je nálezy zásobnice (obr. 7: 5) ve stavbě č. 3 dřevozemního tábora v Iži, datovaného do 70. let 2. století (Rajtár 1992, 162, 168).

Nálezy:

1. Blučina, chata VI: 2×, soupis č. 3
2. Iža: soupis č. 16 (obr. 7: 5)
3. Kleinhöflein: soupis č. 19 (obr. 7: 3)
4. Komořany, chata Z-11: soupis č. 20
5. Křepice, chata XI: soupis č. 22 (obr. 7: 1)
6. Křepice, chata XIV: soupis č. 22 (obr. 7: 2)
7. Stupava („Morávkovo pole“), obj. 2/96: 3×, soupis č. 35 (obr. 7: 4)
8. Vel'ký Meder, obj. 94: soupis č. 44
9. Vel'ký Meder, obj. 107B: soupis č. 44

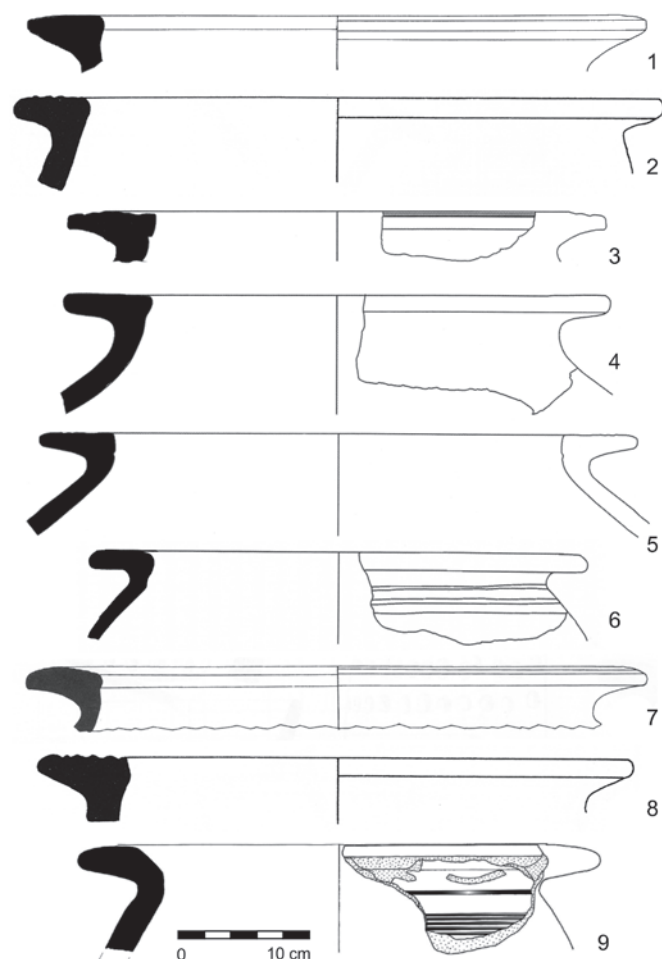
6.2 Typ Petznek 3.2 (obr. 8)

Zásobnice typu 3.2 jsou pokračováním vývoje typu 3.1. Mají horizontální tenký okraj s obvodovými rýhami na horní ploše. Průměry okrajů jsou 26 až 32 cm. B. Petznek (1998, 195, Faltaf. 1: 3.2; Petznek 1999, 264, č. kat. 19–33, 266, Taf. 3) uvádí příklady z několika panonských lokalit a rovněž ze dvou lokalit v barbariku, tj. Bíňa a Trnava-Hrničiarovce. Tento typ, častěji zastoupený i v Carnuntu (např. Gugl et al. 2015, 262, Taf. 25), je nejvíce rozšířeným typem zásobnic v barbariku (obr. 8). Známe jej z osmnácti sídlišť a ze čtrnácti objektů. Průměry okrajů mají rozměry 22 až 34 cm. Většina nálezů římsko-provinciálních zásobnic z objektů je datována do počátku mladší doby římské, resp. do stupně C1. Pouze nálezy ze tří objektů náleží do rozmezí stupňů B2(b)–B2/C1 (Bratislava-Trnávka „Zadné“, Jevíčko a Štúrovo). Nálezy ze slovenských lokalit jsou chronologicky fixovány nálezy středogalské sigillaty mistra Cinnama ve Štúrovo, obj. I/57 (Kuzmová, Roth 1988, 103–104) a emailové spony typu Riha 7.16 v Bratislavě-Trnávce „Zadné“ (Varsik 2011, 42, 185, obr. 100). Pokud jde o chronologické zařazení nálezů římských zásobnic v Jevíčku, datujeme je v rámci celkového kontextu lokality, kde všechny protohistorické objekty a artefakty z objektů, vrstev i z povrchových sběrů náleží pouze do 2. poloviny 2. století (Droberjar 2020, 481–482). Objekty ze stupně C1 jsou datovány zejména nálezy rheinzabernské a westerndorfské terry sigillaty v Branči, obj. 55 (Kolník et al. 2007, 93), Bratislavě-Děvinské Nové Vsi, obj. 6/96 (Elschek 2017, 105) a rovněž v Mušově a ve Stupavě. V chatě III v Mušově „Na Pískách“ byla rheinzabernská sigillata zastoupená výrobky Firmus I a zbožím navazujícím na Reginus II, Julius I a Lupus (Droberjar 1997, 196–197). V chatě (obj. 1/2013) ve Stupavě-Mástu spočívala rheinzabernská sigillata Firmus I, B. F. Attoni, Comitialis V a B. F. Attoni, Respectus, zboží s vejcovcem typu Ri-Fi E 25 a 26 spolu s westerndorfskou sigillatou mistra Comitialis (Elschek et al. 2015, 89). V jiném objektu (č. 26) na lokalitě Bratislava-Trnávka „Silničné“ byla spona s vysokým zachycovačem a s knoflíkem (Varsik 2011, 276, tab. 56: 2).

Pouze jeden nález zásobnice se vymyká uvedené chronologii, neboť byl objeven v objektu (č. 56) až z pozdní doby římské (stupně C3–D1) v Branči (Kolník et al. 2007, 94).

Nálezy:

1. Bíňa: soupis č. 2 (obr. 8: 2)
2. Branč, obj. 55: soupis č. 4
3. Branč, obj. 56: soupis č. 4
4. Bratislava-Devínska Nová Ves, obj. 6/96: soupis č. 5 (obr. 8: 1)
5. Bratislava-Trnávka („Zadné“), obj. 4: soupis č. 6
6. Bratislava-Trnávka („Silničné“), obj. 26: soupis č. 7
7. Enzersfeld: soupis č. 12
8. Chotín, obj. 80: soupis č. 14
9. Chotín, obj. 87: soupis č. 14 (obr. 8: 3)
10. Chotín, obj. 116: soupis č. 14 (obr. 8: 4)
11. Chotín, obj. 135: soupis č. 14 (obr. 8: 5)
12. Chotín, obj. 183: soupis č. 14 (obr. 8: 6)
13. Jevíčko, obj. 22a: soupis č. 17 (obr. 1: 1)
14. Mušov („Na Pískách“), chata III: soupis č. 27 (obr. 8: 7)
15. Nejdek: 3×, soupis č. 30 (obr. 12: 1, 2, 4)
16. Stupava-Mást, obj. 1/2013: soupis 36



Obr. 8. Zásobnice typu Petznek 3.2. 1 – Bratislava-Devínská Nová Ves, obj. 6/96; 2 – Bíňa; 3 – Chotín, obj. 87; 4 – Chotín, obj. 116; 5 – Chotín, obj. 135; 6 – Chotín, obj. 183; 7 – Mušov, chata III; 8 – Trnava-Hrnčiarovce; 9 – Velké Němčice. Podle Elschek 2017 (1), Krekovič 1981 (2, 8), Romasauer et al. 2019 (3–6), Droberjar 1997 (7), Urbánková 2014 (9).

Fig. 8. Petznek 3.2. type storage vessels. 1 – Bratislava-Devínská Nová Ves, feature 6/96; 2 – Bíňa; 3 – Chotín, feature 87; 4 – Chotín, feature 116; 5 – Chotín, feature 135; 6 – Chotín, feature 183; 7 – Mušov, sunken hut III; 8 – Trnava-Hrnčiarovce; 9 – Velké Němčice. After Elschek 2017 (1), Krekovič 1981 (2, 8), Romasauer et al. 2019 (3–6), Droberjar 1997 (7), Urbánková 2014 (9).

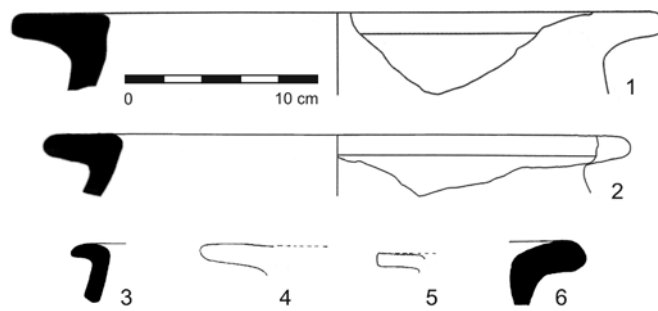
17. Štúrovo, obj. I/57: soupis č. 38
18. Trnava-Hrnčiarovce: soupis č. 39 (obr. 8: 8)
19. Vážany nad Litavou: soupis č. 41
20. Velké Němčice: soupis č. 43 (obr. 8: 9)
21. Vícemilice: soupis č. 45
22. Zaingrub: soupis č. 48
23. Zavar: soupis č. 49

6.3 Typ Petznek 3.3 (obr. 9)

Zásobnice s vodorovným a na horní ploše hladkým okrajem se v Carnuntu nacházejí v mladším nálezovém kontextu. B. Petznek (1998, 195, Faltaf. 1:3.3; 1999, 266, č. kat. 34–36, Taf. 34–35) je označuje za přechodnou formu mezi vodorovným a plochým okrajem. Průměr okraje dosahuje rozměrů 23–30 cm, což je obdobné nálezům z barbarika (24–29 cm). Na území naddunajského barbarika jsou dosud známy ze čtyř lokalit (Brno-Dolní Heršpice, Chotín, Chvalkovice a Mold). Z Chotína a Chvalkovic nálezy pocházejí z objektů. Zatímco chvalkovický objekt (č. 507) je datován podle sigillaty a římské misky typu Petznek 17.5.3 (Mikulková 2005, obr. 5:9; Petznek 1998; 247, Faltaf. 3) do rozmezí stupňů B2(b)–B2/C1, nálezy z chotínského objektu (č. 177) náleží do stupně C1 (Romsauer et al. 2019, 224–225).

Nálezy:

1. Brno-Dolní Heršpice: soupis č. 8
2. Chotín, obj. 41: soupis č. 14 (obr. 9: 1)
3. Chotín, obj. 116: soupis č. 14 (obr. 9: 2)
4. Chotín, obj. 177: 2×, soupis č. 14 (obr. 9: 4, 5)
5. Chvalkovice, obj. 507: soupis č. 15 (obr. 9: 3)
6. Mold: soupis č. 26 (obr. 9: 6)



Obr. 9. Zásobnice typu Petznek 3.3. 1 – Chotín, obj. 41; 2 – Chotín, obj. 116; 3 – Chvalkovice, obj. 507; 4, 5 – Chotín, obj. 177; 6 – Mold. Podle Romsauer et al. 2019 (1, 2, 4, 5), Mikulková 2005 (3), Pollak 1980 (6).

Fig. 9. Petznek 3.3. type storage vessels. 1 – Chotín, feature 41; 2 – Chotín, feature 116; 3 – Chvalkovice, feature 507; 4, 5 – Chotín, feature 177; 6 – Mold. After Romsauer et al. 2019 (1, 2, 4, 5), Mikulková 2005 (3), Pollak 1980 (6).

6.4 Typ Petznek 3.4 (obr. 10, 11)

Zásobnice s vodorovným a trojúhelníkovitě profilovaným okrajem řadí B. Petznek (1998, 196, Faltaf. 1: 3.4; 1999, 266, č. kat. 37–40, Taf. 4: 37–40) k typologicky mladším formám. Uvnitř okraje mají silné osazení. Průměr okraje dosahuje rozměrů 26–30 cm. Mezi nálezy na území barbarika mají okraje zásobnic větší škálu, a to od 20 do 44 cm. Tento typ zásobnic je zastoupen přibližně ve stejném počtu jako typ Petznek 3.1. Datace je obdobná, jakou uvádí B. Petznek (1998, 196) u nálezů z Carnunta, tj. 2. až 3. století. Do rozmezí stupňů B2(b)–B2/C1

náleží velká část rekonstruované zásobnice z chaty VII v Křepicích datované emailovanou sponou typu Riha 7.16 (Droberjar 1997, 188–189, Taf. 70: 2). Do 2. poloviny 2. století lze datovat fragment zásobnice ze Syrovic, obj. 539 (Mikulková, Parma 2011, 214), a to na základě středogalské sigillaty s kollem [SAC] ROTIM (Sacrotus), který náleží k dílně Les Martres-de-Veyre (Kuzmová 2011). Nálezy zásobnic známe i ze stupně C1 – z Branče, obj. 203 (Kolník et al. 2007, 136–137) a z Mušova „Na Pískách, chata III (Droberjar 1997, 196–197).

Nálezy:

1. Bíňa: soupis č. 2
2. Branč, obj. 25C: soupis č. 4 (obr. 10: 3, 4)
3. Branč, obj. 203: soupis č. 4 (obr. 11: 5)
4. Klátova Nová Ves – Janova Ves: soupis č. 18 (obr. 11: 2)
5. Křepice, chata VII: soupis č. 22 (obr. 10: 1, 2)
6. Mušov, chata III („Na Pískách“): soupis 27 (obr. 11: 3)
7. Nejdek: soupis č. 30 (obr. 12: 5)
8. Pobedim: soupis č. 33
9. Syrovice, obj. 507: soupis č. 37 (obr. 11: 7)
10. Syrovice, obj. 539: soupis č. 37 (obr. 11: 4)
11. Vlčnov – Dolní Němčí: soupis č. 46 (obr. 11: 6)

6.5 Typ Petznek 4 (obr. 12: 3)

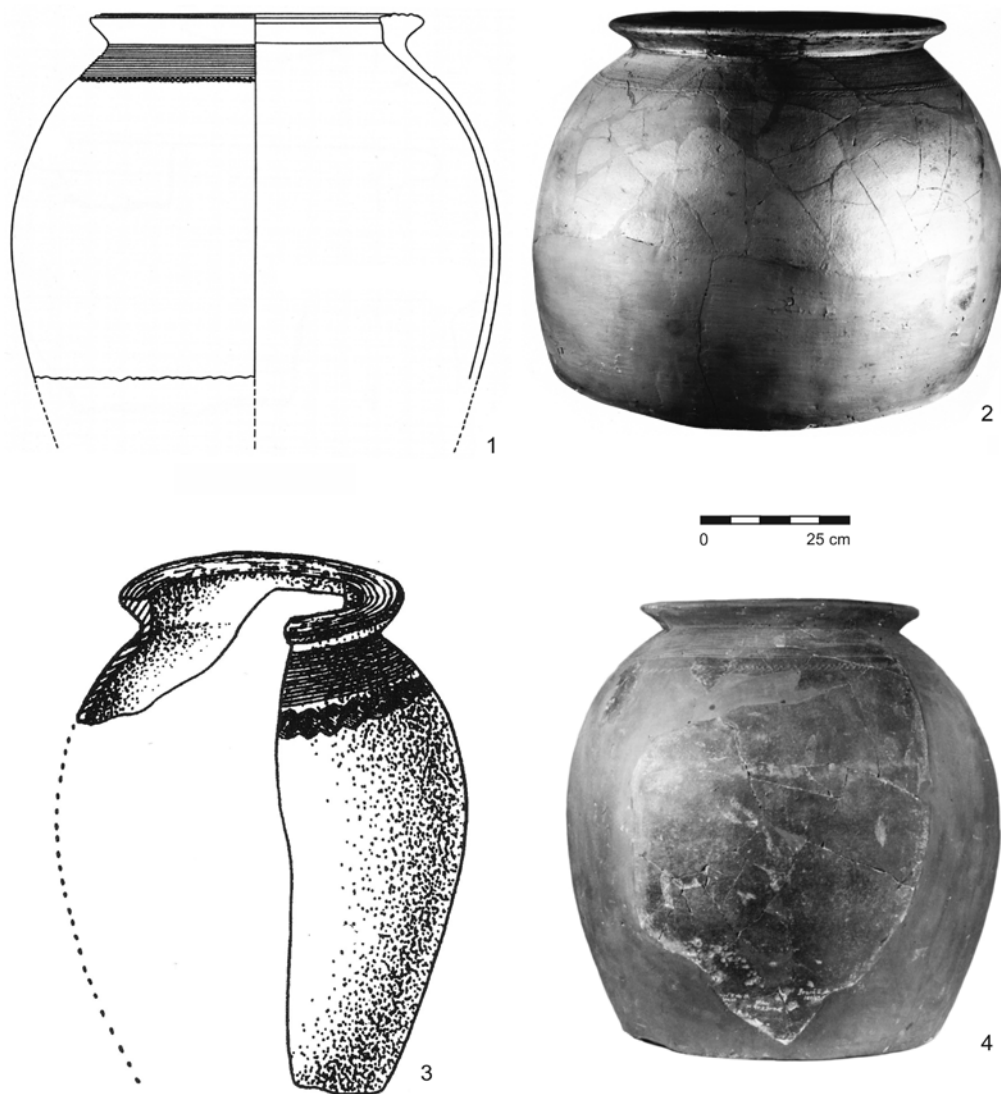
Zásobnice s plochým okrajem jsou poslední modifikací této skupiny nádob. Typ Petznek 4 lze datovat až do období po markomanských válkách, resp. do 1. pol. 3. století a pochází ze stejné doby jako jeho malá verze, tj. hrnce typu Petznek 12 (Petznek 1998, 196, Falttaf. 1: 4; Petznek 1999, 266, 41–42, Taf. 4: 41, 42). Z Carnunta rakouská badatelka popisuje jen dva fragmenty. Také v naddunajském barbariku jsou vzácné. Z povrchových sběrů na sídlišti v Nejdku byl publikován jeden zlomek.

Nálezy:

Nejdek: soupis č. 30 (obr. 12: 3)

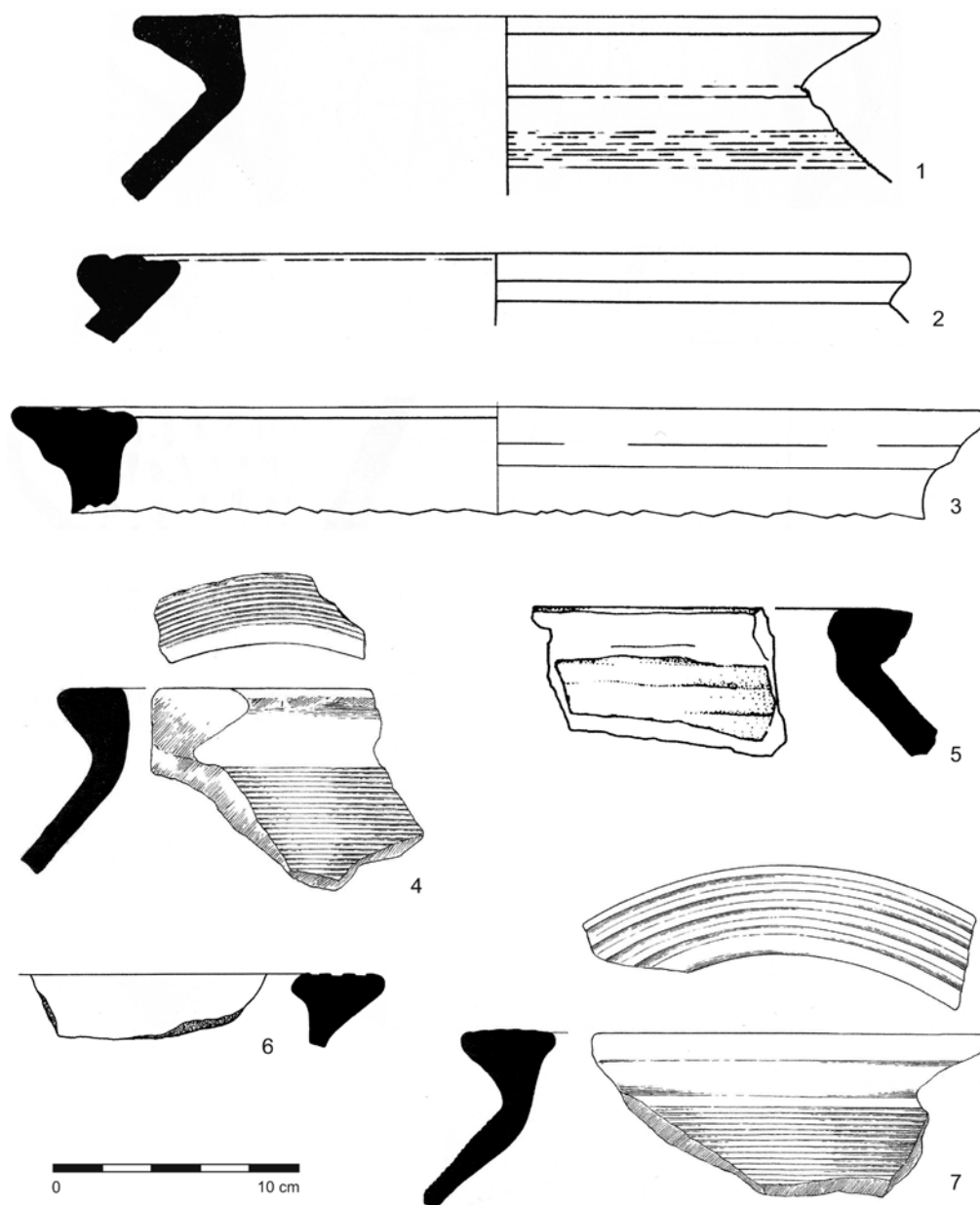
Zajímavý je výskyt různých typů římských zásobnic s okružím v jednom sídlištním objektu. V Chotíně, obj. 116 a v Mušově, chata III bylo po dvou zásobnicích, na první lokalitě jsou zastoupeny typy 3.2 a 3.3 a na druhém nalezišti typy 3.2 a 3.4. Rovněž na jiných lokalitách můžeme sledovat kombinaci různých typů zásobnic, v Křepicích (2× typ 3.1, 1× typ 3.4), Branči (2× typ 3.2, 2× typ 3.4) a Nejdku (3× typ 3.2, 1× typ 3.4, 1× typ 4).

Kromě Carnunta (Petznek 1998; 1999) jsou doloženy všechny tyto typy zásobnic s okružím také např. na římském sídlišti v dolnorakouském Prellenkirchenu (Kitz 2011).



Obr. 10. Zásobnice typu Petznek 3.4. 1, 2 – Křepice, chata VII; 3, 4 – Branč, obj. 25C. Podle Peškař 1964 (1, 2), Kolník et al. 2007 (3, 4).

Fig. 10. Petznek 3.4. type storage vessels. 1, 2 – Křepice, sunken hut VII; 3, 4 – Branč, feature 25C. After Peškař 1964 (1, 2), Kolník et al. 2007 (3, 4).

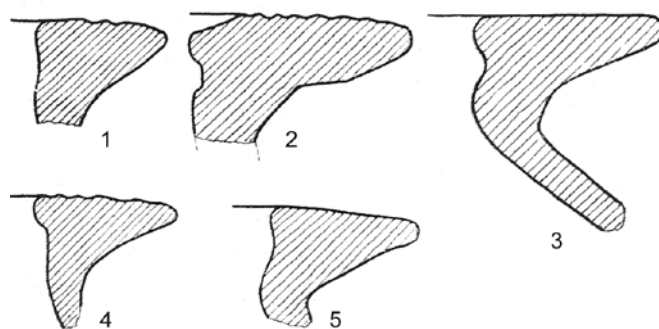


Obr. 11. Zásobnice typu Petznek 3.4. 1 – Bíňa; 2 – Klátova Nová Ves; 3 – Mušov, chata III; 4 – Syrovice, obj. 539; 5 – Branč, obj. 203; 6 – Vlčnov – Dolní Němčí; 7 – Syrovice, obj. 507. Podle Krekovič 1981 (1, 2), Droberjar 1997 (3), Mikulková, Parma 2011 (4, 7), Kolník et al. 2007 (5), Droberjár 1988 (6).

Fig. 11. Petznek 3.4. type storage vessels. 1 – Bíňa; 2 – Klátova Nová Ves; 3 – Mušov, sunken hut III; 4 – Syrovice, feature 539; 5 – Branč, feature 203; 6 – Vlčnov – Dolní Němčí; 7 – Syrovice, feature 507. After Krekovič 1981 (1, 2), Droberjar 1997 (3), Mikulková, Parma 2011 (4, 7), Kolník et al. 2007 (5), Droberjár 1988 (6).

Pro doplnění datace výskytu zásobnic s okružím v jednotlivých sídlištních objektech, tam kde chybějí okraje, jsou důležité rovněž nálezy výdutí a den. Dobré opory pro datování do B2b, resp. B2/C1 poskytují objekty z Blučiny, kde byla chata III v superpozici se starší chatou IV ze stupně B2 (Droberjar 1997, 179, Taf. 236: 6). Chronologie jiných zahloubených chat se opírají o přítomnost středogalské sigillaty z Lezoux. V Cíferu-Páci, obj. 6 byla sigillata mistra Crucura (Cheben, Ruttkay 2010; Varsik 2021, 53, tab. 1) a v Křepicích, chata II mistra Cinnama (Droberjar 1997, 187, Taf. 47: 26). Zahloubená chata v Cíferu-Páci je velmi důležitá i obsahem římských militarií z doby markomanských válek, kde byla mj. velká část šupinového pancíře, kování opasku, zdobený plech s postavami a další. Zásobnice se vyskytují zejména ve stupni B2, méně v C1 (graf 2, 3).

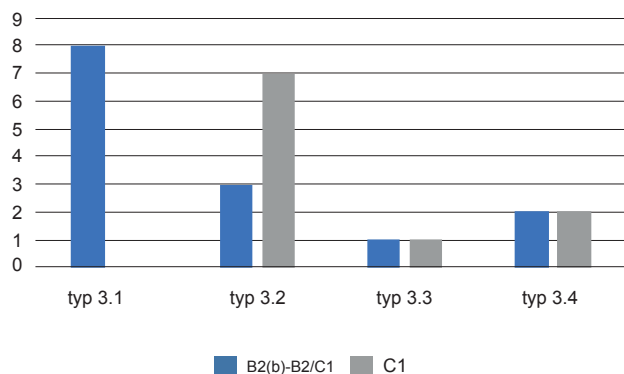
Neméně důležitá je chata z lokality Mužla-Jurský Chlm (Rajtár 2014, 119), která opět obsahovala středogalskou sigillatu, další typy římsko-provinciální keramiky, velký počet různých železných artefaktů včetně hrotu meče. Chata byla navíc



Obr. 12. Zásobnice z Nejdku. 1, 2, 4 – typ Petznek 3.2; 3 – typ Petznek 4; 5 – typ Petznek 3.4. Podle Beninger-Freising 1933. Bez měřítka.

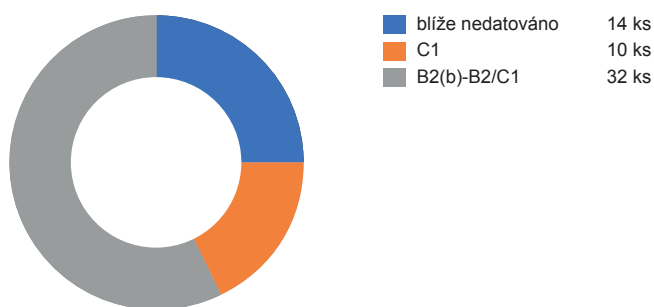
Fig. 12. Storage vessels from Nejdk. 1, 2, 4 – Petznek 3.2 type; 3 – Petznek 4 type; 5 – Petznek 3.4 type. After Beninger-Freising 1933. Without a scale.

porušena příkopem římského tábora z doby markomanských válek. Další fragmenty zásobnic byly dokumentovány v Branči, obj. 16 (Kolník et al. 2007, 71) a obj. 76 (Kolník et al. 2007, 97–99) a v Jevíčku, obj. 18. Některé fragmenty pocházejí i z mladších objektů (stupeň C1), tj. z Beluší, obj. 6 (Pieta 1974, obr. 6: 12; Hrnčiarik 2013, 2 137, č. 2032), Brodu nad Dyjí, obj. 7 (Tejral, Jelínková 1980, 407) a Chotína, obj. 109 (Romsauer et al. 2019, 213).



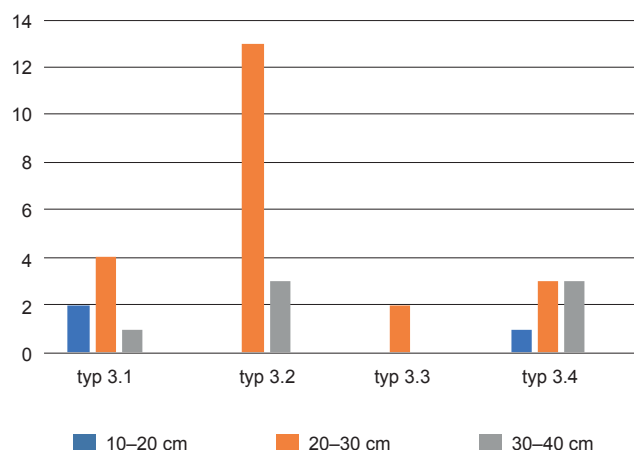
Graf. 2. Chronologie zásobnic s okružím podle jednotlivých typů.

Graph 2. Chronology of rimmed storage vessels according to individual types.



Graf. 3. Poměry zásobnic ze starší a mladší doby římské ku blíže nedatovatelným.

Graph 3. The proportions of the storage vessels from the Early and Late Roman Period to the undatable ones.



Graf. 4. Velikost jednotlivých typů zásobnic podle průměru okraje.

Graph 4. Size of individual types of storage vessels according to the rim diameter.

U jednotlivých typů zásobnic jsme již uvedli metrické údaje, tedy především průměry okrajů. Z nich je možné rekonstruovat celkový vzhled a velikost nádob jen orientačně. Obecně lze konstatovat, že nejčastěji byly dováženy zásobnice, které měly průměr okraje 20–30 cm. Tyto rozměry dominují u všech typů (graf 4). Nejmenší zásobnice s rozměry 19–20 cm (3×) jsou v barbariku vzácnější. Středně velké až velké zásobnice (po = 30–40 cm) jsou v importu zastoupeny méně často (7×). Je ovšem třeba vzít v potaz, že mnohé okraje nádob jsou neměřitelné.

Nejlépe představu o původní podobě poskytuje rekonstrukce horní části největší rekonstruovatelné zásobnice typu Petznek 3.4 z Křepic, chata VII (obr. 10: 1, 2). Průměr okraje/ústí je 33 cm, podle čehož lze původní výšku (a podle zachovalé 48 cm vysoké části a 63 cm maximální šířky výdutě) odhadnout na 75–80 cm. Velká rekonstruovaná část zásobnice typu Petznek 3.2 byla rovněž objevena v Branči, obj. 25C (obr. 10: 3, 4; Kolník et al. 2007, tab. 32: 9; XXXV: 6). Podle průměru okraje (34 cm) a zachovalé části lze její výšku odhadnout na 70–75/80 cm. Velkou zásobnicí typu Petznek 3.2 byla rovněž nádoba, jejíž fragmenty jsme objevili v Jevíčku. S průměrem okraje 36 cm (obr. 1: 1) dosahovala obdobné výšky jako dvě předchozí nádoby. Ve zkoumaném souboru to původně byly nepochybně tři největší římské zásobnice, které se dostaly na germánské území ve 2. století. Běžné velikosti zásobnic zřejmě odpovídaly menším výškám, resp. je můžeme označit za středně velké zásobnice. Podle panonských nálezů, které jsou rovněž fragmentární, se uvádějí následující míry: průměr okraje / po = 26–36 cm, výška = 40–60 cm, síla stěny = 0,6–1,4 cm; průměr dna / pd = 16 cm. Tloušťka den bývá tenčí než tloušťka stěny (Barkóczi, Bónis 1954, 151–152).

7. Diskuse k interpretaci nálezů zásobnic

Jak vyplývá ze sběru dat o římsko-provinciálních zásobnicích s okružím v prostředí naddunajského barbarika, nebyly tyto nádoby Germánům (zejména v 2. polovině 2. až v 1. polovině 3. století) neznámé. Nicméně v souborech římské keramiky nepředstavují výraznou složku importu. Nálezy se koncentrují na jižní Moravě, jihozápadním Slovensku a v Dolním Rakousku. Na území Čech nebyly dosud zaznamenány. Je zajímavé, že se tyto nádoby fakticky nevyskytují na římské vojenské bázi na Mušově (Droberjar 1993; Stoilova 2006) a rovněž z římského kastela v Iži (Kuzmová 1997b) nebyly publikovány. Z dřevězemního tábora v Iži pochází pouze jedna větší část zásobnice, která má černo-šedou barvu povrchu a na lomu je tmavě hnědá (nepublikováno, laskavá informace J. Rajtára a D. Krčové). Barevně se tedy trochu liší od šedých zásobnic běžných na germánských sídlištích. Je tedy pravděpodobné, že římskými vojáky působícími v barbariku nebyly ve větší míře používány.

Sledujeme-li geografické rozložení nálezů (obr. 2), je z něho na první pohled patrná nahuštěná koncentrace na jižní Moravě, zejména na Břeclavsku a Brněnsku. Na jihozápadním Slovensku jsou vidět určité jiho-severní linie s nálezy zásobnic, které se táhnou od Dunaje, resp. od Iži a Bratislavy na sever. Nejsevernější lokalitou římských zásobnic je Jevíčko, vzdálené od římské hranice vzdušnou čarou 160–170 km (od Vindobony nebo Carnunta). Velmi často se nacházejí fragmenty zásobnic v germánských chatách, méně v jámách (viz soupis výše).

Samozřejmě nejdůležitější je objasnit, proč se římsko-provinciální zásobnice v barbariku vyskytovaly a jejich význam, resp. co se v nich ke Germánům od Římanů dováželo. To úzce souvisí s otázkou, jak velký měly zásobnice objem. Podle dvou nejlépe zachovalých nádob z Křepic a Branče (které současně patří mezi největší) je patrné, že mají větší objem, než je z kresebných rekonstrukcí na první pohled patrné. Objem křepické zásobnice lze vypočítat na hodnotu až 50 litrů!

Na římském území se zásobnice používaly na vodu a obilí a pro uchování různých potravin včetně konzervovaných slaných poživatin (např. Grünwald 1979, 56; Barkóczi, Bónis 1954, 152). Pravděpodobně i v barbariku – v germánských chatách či v jiných objektech – sloužily zásobnice (po vyprázdnění původního obsahu) rovněž jako zásobárna vody nebo pro uskladnění potravin a různých plodin, hlavně obilí a luštěnin (např. Kolník 1963, 122; 1998, 76).

Stěžejní otázkou při interpretaci římských zásobnic je: co se v těchto velkých nádobách transportovalo? Je málo pravděpodobné, že by se převážely na velkou vzdálenost takto velké nádoby prázdné. Na druhou stranu je vysoce pravděpodobné, že zásobnice nesloužily k transportu jen jednoho druhu zboží, ale musely se v nich převážet různorodé rostlinné nebo živočišné potraviny (např. mořské plody, exotické ovoce, různé fermentované nebo chlazené poživatiny). Co uměli Germáni vypěstovat a vyrobit, nemuseli dovážet, jelikož by to bylo dost drahé. Jak prokázal nález z východoslovenské lokality Ostrovany, např. v amforách z pozdní doby římské se nedováželo jen víno, ale rovněž jiné komodity. Fragment dna amfory obsahoval zbytky rybí omáčky *garum* pocházející z mediteránního prostředí (Lamiová-Schmiedlová et al. 2017, 22, tab. XXXIII: 2).

Zásobnice s okružím z 2. století až 1. poloviny 3. století z území severně od středního Dunaje mají nepochybně panonskou provenienci (např. Bónis 1980, 372, Fig. 65: 18). Jiné typy zásobnic než z Panonie, např. odlišné norické s lištou na rozhraní hrdla a výdutě, datované do 2. poloviny 2. století, resp. do markomanských válek (Hinker 2014, 90–91, Taf. 5–10), z naddunajského barbarika neznáme.

8. Závěr

Nálezy římsko-provinciálních zásobnic s okružím, které se koncentrují na území severně od Dunaje, tj. na jižní Moravě, jihozápadním Slovensku a v Dolním Rakousku, představují zajímavou složku římského importu hlavně 2. poloviny 2. a 1. poloviny 3. století. Podle dvou nejlépe zachovalých částí nádob z Křepic a Branče můžeme soudit na soudkovité tvary poměrně značného objemu (40–50 litrů!). Úloha zásobnic jako tzv. obalového materiálu není prozatím zcela objasněna. Nicméně nabízejí se různé možnosti, kterými lze přispět k dalšímu poznání, a to především analýzy potenciálních krust vnitřních stěn a den zásobnic. Nové poznatky do problematiky mohou vnést i analýzy rostlinných makrozbytků, které by mohly mít mediteránní původ. Fragmentů zásobnic bude na germánských sídlištích ve sledované části barbarika zřejmě více, než je v předloženém soupisu uvedeno. Moravská část soupisu obsahuje pouze ty artefakty, které měl autor fyzicky k dispozici. Řada nálezů nebyla dosud identifikována a kvalitně publikována, což se týká zejména nových výzkumů. V budoucnu lze tak očekávat posun poznání v interpretaci římských zásobnic na území naddunajského barbarika, resp. zejména na jižní Moravě a jihozápadním Slovensku.

Poděkování

Práce byla podpořena Specifickým výzkumem na Filozofické fakultě Univerzity Hradec Králové v roce 2020 „Římané a Germáni v Jevíčku v době markomanských válek: formy konfrontací dvou civilizací“.

Za konzultace nad římskými zásobnicemi patří mé poděkování kolegům prof. PhDr. V. Varsikovi, CSc. (Trnava/Nitra) a PhDr. J. Rajtárovi, CSc. (Nitra).

Literatura

- Barkóczi, L., Bónis, É. 1954: Das Frühromische Lager und die Wohnsiedlung von Adony (Vetus Salina). *Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae* IV, 129–199. Dostupné také z: http://real-j.mtak.hu/202/1/ACTAARCHEOLOGICA_04.pdf.
- Beljak, J. 2010: Germánske osídlenie v Štúrove a na dolnom Pohroní v staršej dobe rímskej. *Zborník Slovenského národného múzea CIV, Archeológia* 20, 134–166. Dostupné také z: <https://lurl.cz/Orr1K>.
- Beninger, E. 1937: *Die germanischen Bodenfunde in der Slowakei*. Reichenberg, Leipzig: Sudetendeutscher Verlag Franz Kraus.
- Beninger, E., Freising, H. 1933: *Die germanischen Bodenfunde in Mähren*. Anstalt für Sudetendeutsche Heimatforschung. Vorgeschichte Abteilung, Heft 4. Reichenberg: Verlag der Anstalt für Sudetendeutsche Heimatforschung, für den Buchhandlung im Sudetendeutschen Verlag Franz Kraus in Reichenberg.
- Bónis, É. B. 1980: Pottery. In: A. Lengyel, G. T. B. Radan (eds.): *The Archaeology of Roman Pannonia*. Lexington, Budapest: University Press of Kentucky, Akademiai Kiado, 357–379.
- Droberjár, E. 1988: *Sídliště z doby římské ve Vlčnově-Dolním Němčí a projevy římského Impéria ve středním Pomoraví*. Rkp. studentské vědecké práce. [Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Brně]. Uloženo: Ústav archeologie a muzeologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity.
- Droberjár, E. 1989: *Římská importovaná keramika na sídlištích 1.–4. století na Moravě*. Svazek I., II. Rkp. diplomové práce. Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Brně. Filozofická fakulta. Uloženo: Ústřední knihovna Filozofické fakulty Masarykovy univerzity.
- Droberjár, E. 1993: Die römische Keramik vom Burgstall bei Mušov, Mähren. *Archaeologia Austriaca* 77, 39–87.
- Droberjár, E. 1997: *Studien zu den germanischen Siedlungen der älteren römischen Kaiserzeit in Mähren*. Fontes Archaeologici Pragenses 21. Pragae: Museum Nationale Pragae.
- Droberjár, E. 2019a: Wpływy kultury przeworskiej w Czechach i na Morawach od okresu późnolateńskiego po wczesną fazę okresu wędrówek ludów. In: K. Kot-Legieć, A. Michałowski, M. Olędzki, M. Piotrowska (red.): *Kultura przeworska. Procesy przemian i kontakty zewnętrzne*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 251–290.
- Droberjár, E. 2019b: Římská barbotinová keramika z Jevíčka, okr. Svitavy. *Archeologie ve středním Čechách* 23(2), 515–520.
- Droberjár, E. 2020: Marcomannic wars and new Roman period discoveries in Jevíčko (West Moravia/East Bohemia). *Archeologické rozhledy* LXXII(4), 479–522. Dostupné také z: <https://lurl.cz/UrrIV>.
- Elschek, K. 2017: *Bratislava-Dúbravka im 1. bis 4. Jahrhundert n. Chr. Germanischer Fürstensitz mit römischen Bauten und die germanische Besiedlung*. Archaeologica Slovaca Monographiae Studia, Tomus 29. Nitra: Archeologický ústav Slovenskej akadémie vied.
- Elschek, K., Groh, S., Kolníková, E. 2015: Eine neue germanische Siedlung und römisch-germanische ländliche Niederlassung von Stupava-Mást (Westslowakei). Vorbericht. *Slovenská archeológia* LXIII(1), 63–114. Dostupné také z: http://www.cevnad.sav.sk/aktivita_1_1/slovenska_archeologia_2015_1.pdf.
- Grünwald, M. 1979: *Die Gefäßkeramik des Legionslagers von Carnuntum (Grabungen 1968–1974)*. Der Römische Limes in Österreich 29. Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.
- Gugl, Ch., Radbauer, S., Kronberger, M. 2015: *Die Canabae von Carnuntum II. Archäologische und GIS-analytische Auswertung der Oberflächen surveys 2009–2010*. Der Römische Limes in Österreich 48. Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften. Dostupné také z: <https://lurl.cz/1rr14>.

- Hinker, Ch. 2014:** *Ein Brandhorizont aus der Zeit der Markomannenkriege im südostnorischen Munizipium Flavia Solva*. Zentraleuropäische Archäologie 4. Wien: Österreichisches Archäologisches Institut. DOI: 10.26530/oapen_482372. Dostupné také z: <https://library.oapen.org/handle/20.500.12657/33396>.
- Hrnčiarik, E. 2013:** *Römisches Kulturgut in der Slowakei. Herstellung, Funktion und Export römischer Manufakturzeugnisse aus den Provinzen in der Slowakei. Teil 1., Teil 2.* Universitätsforschungen zur prähistorischen Archäologie, Band 222. Bonn: Verlag Dr. Rudolf Habelt GmbH.
- Cheben, I., Ruttkay, M. 2010:** Römische Militärausrüstungsgegenstände aus dem germanischen Grubenhaus in Cífer. *Slovenská archeológia* LVIII(2), 309–336. Dostupné také z: http://www.cevnad.sav.sk/aktivita_1_1/slovenska_archeologia_2010_2.pdf.
- Kitz, I. 2011:** KG Prellenkirchen, MG Prellenkirchen, VB Bruck an der Leitha. *Fundberichte aus Österreich* 49 (2010), 337.
- Kolník, T. 1963:** Sídliisko z mladšej doby rímskej v Červenku. *Študijské zvesti Archeologického ústavu SAV* 11, 113–132. Dostupné také z: http://www.cevnad.sav.sk/aktivita_1_1/SZ_11.pdf.
- Kolník, T. 1998:** Archeologické svedectvo. In: R. Marsina, P. Valachovič, D. Škoviera, E. Kolníková, T. Kolník: *Územie Slovenska pred príchodom Slovanov*. Pramene k dejinám Slovenska a Slovákov I. Bratislava: Národné literárne centrum Bratislava, 53–87.
- Kolník, T., Varsik, V., Vladár, J. 2007:** *Branč. Germánska osada z 2. až 4. storočia*. Archaeologica Slovaca Monographiae Catalogi, Tomus 10. Nitra: Archeologický ústav Slovenskej akadémie vied.
- Kolon, T. 2017:** *Kvádské sídliská vo svetle výskytu terry sigillaty (Príspevok k datovaniu nálezových kontextov)*. Rkp. dizertačnej práce. Trnavská univerzita v Trnave. Filozofická fakulta. Katedra klasickej archeológie. Uloženo: Univerzitná knižnica Trnavskej univerzity.
- Krekovič, E. 1981:** Rímska importovaná keramika na Slovensku. *Slovenská archeológia* XXIX(2), 341–376. Dostupné také z: http://www.cevnad.sav.sk/aktivita_1_1/slovenska_archeologia_1981_2.pdf.
- Kren, H. 2003:** KG Kleinhöfle, SG Retz, VB Hollabrunn. *Fundberichte aus Österreich* 41 (2002), 650–653.
- Kuzmová, K. 1997a:** *Terra Sigillata im Vorfeld des nordpannonischen Limes (Südwestslowakei)*. Archaeologica Slovaca Monographiae Fontes, Tomus 16. Nitra: Archäologisches Institut der Slowakischen Akademie der Wissenschaften.
- Kuzmová, K. 1997b:** Pottery from the earth-and-timber fort at Iža, bridgehead of Brigetio. *Rei Cretariae Romanae Fautorum Acta* 35, 45–49.
- Kuzmová, K. 2011:** Terra sigillata zo Syrovic. *Pravěk Nová řada* 19 (2009), 225–228.
- Kuzmová, K., Roth, P. 1988:** *Terra sigillata v barbariku. Nálezy z germánských sídlisk a pohrebisk na území Slovenska*. Materialia Archaeologica Slovaca, Tomus 9. Nitra: Archeologický ústav Slovenskej akadémie vied a Slovenská archeologická spoločnosť pri Slovenskej akadémii vied.
- Lamiová-Schmiedlová, M., Luščíková, L., Tomášová, B. 2017:** *Osady doby rímskej v Ostrovanoch a Medzanoch. Katalóg*. Archaeologica Slovaca Monographiae Catalogi, Tomus 17. Nitra: Archeologický ústav Slovenskej akadémie vied.
- Maurer, H. 1975:** Zaingrub, Gem. Rosenburg-Mold, BH Horn. *Fundberichte aus Österreich* 13 (1974), 121.
- Mikulčková, B. 2005:** Záchraný výzkum sídliště z doby římské ve Chvalkovicích (okr. Vyškov). *Pravěk Nová řada* 13 (2003), 351–376.
- Mikulčková, B., Parma, D. 2011:** Římské importy z germánského sídliště v Syrovicích (okr. Brno-venkov) a jejich datovací možnosti. *Pravěk Nová řada* 19 (2009), 199–223.
- Peškař, I. 1964:** *Morava v 1. a 2. století n. l. Díl I. Díl II. Díl III.* Rkp. kandidátské disertační práce. Archeologický ústav ČSAV, pobočka v Brně. Uloženo: knihovna Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i., signatura R 40.
- Peškař, I. 1971:** Sídliště z doby římské u Vážan nad Litavou (okr. Vyškov). *Přehled výzkumů* 1970, 45, 113. Dostupné také z: <https://app2.ssc.avcr.cz/ARUB-prehled-vyzkumu/files/20889.pdf>.
- Peškař, I. 1974:** Sídlištní nálezy z doby římské v katastru obce Horní Němčí (okr. Uherské Hradiště). *Přehled výzkumů* 1973, 52–53, 185. Dostupné také z: <https://app2.ssc.avcr.cz/ARUB-prehled-vyzkumu/files/21232.pdf>.
- Peškař, I. 1988:** Hrnčířské pece z doby římské na Moravě. *Památky archeologické* LXXIX(1), 106–169. Dostupné také z: <https://lurl.cz/9rrw2>.
- Petznek, B. 1998:** Römerzeitliche Gebrauchskeramik aus Carnuntum. Ausgrabungen des Bundesdenkmalamtes 1971 bis 1972. Teil 1. *Carnuntum Jahrbuch* 1997, 167–323.
- Petznek, B. 1999:** Römerzeitliche Gebrauchskeramik aus Carnuntum. Ausgrabungen des Bundesdenkmalamtes 1971 bis 1972. Teil 2. *Carnuntum Jahrbuch* 1998, 261–404.
- Pieta, K. 1974:** Sídliisko z doby rímskej v Beluši. *Slovenská archeológia* XXII(1), 89–106. Dostupné také z: http://www.cevnad.sav.sk/aktivita_1_1/slovenska_archeologia_1974_1.pdf.
- Pollak, M. 1980:** *Die germanischen Bodenfunde des 1.–4. Jahrhunderts n. Chr. im nördlichen Niederösterreich*. Österreichische Akademie der Wissenschaften, Philosophisch-Historische Klasse Denkschriften, Band 147. Studien zur Ur- und Frühgeschichte des Donau- und Ostalpenraumes Nr. 1. Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.
- Rajtár, J. 1992:** Das Holz-Erde-Lager aus der Zeit der Markomannenkriege in Iža. In: K. Godłowski, R. Madyda-Legutko (Hrsg.): *Probleme der relativen und absoluten Chronologie ab Latènezeit bis zum Frühmittelalter*. Kraków: Uniwersitet Jagielloński, Instytut Archeologii, Wydawnictwo i drukarnia „Secesja“, 149–170.
- Rajtár, J. 1998:** *Kríza rímsko-germánskych vzťahov v stredodunajskej oblasti v 2. storočí*. Rkp. kandidátské disertace. Archeologický ústav SAV v Nitre. Uloženo: knižnica Archeologického ústavu SAV v Nitre.
- Rajtár, J. 2014:** Stl'p Marca Aurelia a archeologické doklady o rímskych výpravách proti Kvádum. In: V. Turčan (ed.): *Stl'p Marca Aurelia a stredné Podunajsko*. Štúdie. Zborník Slovenského národného múzea – Archeológia, Supplementum 8. Bratislava: Slovenské národné múzeum – Archeologické múzeum, 107–140.
- Romsauer, P., Hečková, J., Repka, D., Březinová, G., Kuzmová, K. 2019:** *Chotín VII. Sídliisko z doby halštatskej, rímskej a stredoveku*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre.
- Ruttkayová, J., Ruttkay, M. 2021:** A Roman Period sunken house from Beladice. In: Z. Robbák, M. Ruttkay (eds.): *Celts – Germans – Slavs. A Trinitate Anthology to Karol Pieta*. Slovenská archeológia, Supplementum 2. Nitra: Institute of Archaeology SAS, 261–280. DOI 10.31577/slovarch.2021.suppl.2.24. Dostupné také z: http://archeol.sav.sk/files/SIA_2021_Supplementum_2.pdf.
- Stoilova, M. 2006:** *Die römische Keramik aus Mušov-Burgstall aus den Grabungen der Jahre 1994–2000*. Rkp. diplomové práce. Universität Wien. Uloženo: Universitätsbibliothek Wien.
- Stuppner, A. 1988:** KG Enzersfeld, OG Enzersfeld, VB Korneuburg. *Fundberichte aus Österreich* 24/25 (1985/1986), 288.
- Tejral, J. 1982:** *Morava na sklonku antiky*. Monumenta Archaeologica, Tomus 19. Praha: Academia.
- Tejral, J., Jelínková, D. 1980:** Nové nálezy z doby římské v Brodě nad Dyjí. *Archeologické rozhledy* XXXII(4), 394–412. Dostupné také z: <https://lurl.cz/lrrwo>.

- Urbánková, R. 2014:** Keramika z doby římské ve Velkých Němčicích, „Černém poli“. *Pravěk Nová řada* 21 (2013), 235–267.
- Varsik, V. 1998:** *Štruktúra germánských sídlisk z 2.–3. storočia na juhozápadnom Slovensku (Branč a Veľký Meder)*. I. Text. II. Katalóg. Rkp. kandidátské dizertačnej práce. Archeologický ústav SAV v Nitre. Uloženo: knižnica Archeologického ústavu SAV v Nitre.
- Varsik, V. 2011:** *Germánske osídlenie na východnom predpolí Bratislavy. Sídliská z doby rímskej v Bratislave-Trnávke a v okolí*. Archaeologica Slovaca Monographiae Fontes, Tomus 18. Nitra: Archeologický ústav SAV v Nitre.
- Varsik, V. 2020:** Germánska na kruhu točená keramika – sivý drsný riad. Príspevok k preberaniu rímskej technológie. *Štúdijské zvesti Archeologického ústavu SAV* 67(2), 245–258. Dostupné také z: http://archeol.sav.sk/files/SZ-67-2-2020_na-net.pdf.
- Varsik, V. 2021:** Kvádske sídliská a horizont markomanských vojen. In: E. Droberjar, B. Komoróczy (eds.): *Příspěvky k poznání barbarských komunit (Archeologie barbarů 2016 a 2018)*. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 70. Brno: Archeologický ústav AV ČR Brno, 51–64.
- Varsik, V., Kolník, T. 2015:** Keramika z hlavnej budovy v Cíferi-Páci. *Zborník Slovenského národného múzea CIX, Archeológia* 25, 401–412. Dostupné také z: <https://lurl.cz/rrrwi>.

Summary

The finds of Roman-Provincial rimmed storage vessels, which are concentrated in the area north of the Danube, i.e. in southern Moravia, south-western Slovakia and Lower Austria, represent an interesting and hitherto ignored component of Roman imports mainly from the second half of the 2nd century and the first half of the 3rd century.

The storage vessels have a globular body narrowing towards the base, with a low neck with a flared and reinforced collar-like rim at the top (Fig. 5, 7–12). There are grooves around the upper surface of the rim. The necks of the storage vessels are decorated with horizontal grooves and a simple engraved (sometimes narrow ridged) wave line below. The body is covered by bundles of fine dense grooves (often crossed) made with a comb-like tool (Fig. 3). The pottery is hard-fired and has a cement grey or grey-black colour on the surface, sometimes with a bluish tinge. The vessels were thrown or finished on a potter's wheel and, without doubt, are of Pannonian provenance from the area north of the Danube.

According to the rim profiles and the overall morphological structure, the Roman-Provincial storage vessels are similar to the shapes from the second half of the 4th century (Fig. 6). These storage vessels come, for instance, from the Jiřkovice pottery workshops (Peškař 1988, 126, 128, Fig. 14). They are well-fired from fine material and have a relatively smooth light ochre to brown surface. This distinguishes them from the older Roman-Provincial storage vessels. The decoration also differs in that it uses simple engraved wavy lines, and in some cases, ridged wavy lines. Domestic Elbe-Germanic production under the strong Late Roman influence is represented by the Late Roman storage vessels from pottery kilns from the Cífer-Pác site (Varsik 2020, 252–255, Fig. 4–5). The Late Roman Period rimmed storage vessels of East Germanic or Przeworsk culture also occur in Moravia and Bohemia (Droberjar 2019a, 278, 282–283, Fig. 16–17).

B. Petznek (1998; 1999) examined the Roman storage vessels (Vorratsgefäße) from the 2nd century to the first half of the 3rd century in more detail based on finds from Carnuntum, classifying them according to their rim profile. Based on her typology (Fig. 5), we can conclude that in the studied area of the North

Danubian Barbaricum, there are all types, i.e. type 3 (more precisely 3.1, 3.2, 3.3 and 3.4) with a horizontal rim, and type 4 with a flat rim (Petznek 1998, 194–196).

In the presented list of sites from the North Danubian Barbaricum, we can focus on at least 49 sites, i.e. 25 Moravian, 20 Slovak and 4 Lower Austrian. Forty-eight sites represent Germanic settlements, and one is a Roman camp at Iža. Fragments of storage vessels were found at these sites in 51 features (50 Germanic + 1 Roman). A total of 154 fragments and 2 larger reconstructed parts of the vessels (Branč and Křepice) are available for further analysis. Petznek 3.2 is the predominant type of storage vessel (Fig. 8), which accounts for almost half the total number of 56 identifiable types. The following are Petznek types 3.1 (Fig. 7) and 3.4 (Fig. 10, 11) with approximately equal quantities (12 + 11 pieces). To a lesser extent, the Petznek type 3.3 (Fig. 9) and, quite rarely the Petznek type 4 (1 piece), are also documented.

In general, it can be stated that the most frequently imported storage vessels had a rim diameter of 20–30 cm. These dimensions dominate for all types (Graph 4). The smallest storage vessels with dimensions of 19–20 cm (3×) are rarer in Barbaricum. Medium to large storage vessels (rim $\varnothing$ 30–40 cm) occur less frequently in imports (7×). Judging by the two best-preserved parts of the vessels from Křepice and Branč and the large diameter of the rim of the vessel from Jevíčko (rim $\varnothing$ 36 cm), we can assume the barrel-shaped forms to be of a rather considerable volume (40–50 litres!).

The geographical distribution of the finds (Fig. 2) shows a dense concentration in southern Moravia, especially in the Břeclav and Brno regions. In south-western Slovakia, certain south-north direction of import is visible, with finds of storage vessels extending northwards from the Danube or Iža and Bratislava. The northernmost site of Roman storage vessels is Jevíčko, 160–170 km away from the Roman border by the most direct route (from Vindobona or Carnuntum). Fragments of storage vessels are very often found in Germanic huts, less often in pits. Interestingly, these vessels are virtually absent from the Roman military base at Mušov (Droberjar 1993; Stoilová 2006) and those from the Roman castellum at Iža have also not been published yet (Kuzmová 1997b). Only one major part of a storage vessel comes from an earth-and-timber camp at Iža. Therefore, it is likely that they were not used to any great extent by Roman soldiers operating in Barbaricum.

The role of storage vessels as a packaging material has not yet been fully clarified. It is highly probable that storage vessels were used to transport more than one type of goods and carried a variety of plant and animal foods (e.g. seafood, exotic fruits, and various fermented or chilled foods). The Germanic peoples did not need to import what they could grow and produce themselves, as this would have been expensive. Various options could contribute to further knowledge, especially the analysis of potential crusts on the inner walls and bottoms of the storage vessels. Analyses of plant macro-remains at sites with Roman storage vessels, which could be of Mediterranean origin, may also provide further insights into the issue. In the studied area of Barbaricum, there are likely to be more fragments of storage vessels at Germanic settlements than indicated in the presented assemblage. A number of finds have not yet been identified and published, and this is particularly relevant to new excavations. Thus, in the future, an increase in knowledge of the interpretation of Roman storage vessels in the area of the North Danubian Barbaricum can be expected.

Kontakt

Eduard Droberjar

Katedra archeologie

Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové

Rokitanského 62

CZ-500 03 Hradec Králové

&

Archeologický ústav SAV

Akademická 2

SK-949 21 Nitra

droberjar@seznam.cz

ORCID: 0000-0003-3407-6452